

ВІНДЗОРСЬКІ ЖАРТІВНИЦІ

Переклада Ольга Сеньок

ДІЙОВІ ОСОБИ

*Сер Джон
Фальстаф.*

Фентон, молодий дворянин.

М'ялоу, мировий суддя.

Нікчем, небіж судді.

Форд }
Пейдж } в'їндзорські міщани.

Вільям Пейдж, малий син пана Пейджа.

Г'ю Еванс, пастор, валлієць.

Доктор Каюс, лікар, француз.

*Господар заїзду
«Підв'язка».*

Бардольф }
Пістоль } Фальстафові челядинці.
Нім }

Робін, Фальстафів паж.

Бевз, служник пана Нікчема.

Довбен, служник доктора Каюса.

Пані Форд.

Пані Пейдж.

Анна Пейдж, її дочка, закохана у Фентона.

Спритлі, ключниця доктора Каюса.

Челядь Пейджа, Форда та інші.

Дія відбувається у В'їндзорі та його околиці.

СЦЕНА I

Віндзор. Перед домом Пейджа.

Входять суддя М'ялоу, Нікчем і Г'ю Еванс.

М'ялоу Не вмовляйте мене, велебний отче. Я неодмінно подам скаргу до Зоряної палати. Хай він буде стонадцять разів сер Джон Фальстаф, а однаково не сміє ображати Роберта М'ялоу, есквайра.

Нікчем Мирового суддю Глостерського графства і со-
гат*.

М'ялоу Атож, небоже, і custalorum**.

Нікчем Так, і gatolorum***, і шляхтича з діда-прадіда, велебний отче, який підписується «армігего»****. На всіх рахунках, наказах, квитанціях і зобов'язаннях підписується «армігего».

М'ялоу Атож, небоже, саме так я підписуюсь уже триста років.

Нікчем Усі нащадки, що були до нього, і всі предки, що будуть після нього, мали й матимуть право носити чотири вежки на своєму гербі.

М'ялоу Атож, це старий герб.

Еванс Воно так, штарому горбові личать вошки. Комашки як комашки, люди жвикли до них і навіть вважають, що де вони плодяться, там любов не переводиться.

М'ялоу Головне — старий герб, а що на ньому — бай-
дуже.

* В присутності (лат.).

** Охоронця актів (калічена лат.).

*** Актів (калічена лат.).

**** Гербовий (калічена лат.).

Нікчем Дядьку, а до мене перейде четвертина вашого герба?

М'ялоу Перейде, якщо одружишся.

Еванс Та воно ж горбом не так швидко одружишся.
Кому такого чоловіка треба.

М'ялоу Кожна леді поцінує герб.

Еванс Може, й почілує, та не кожна. На мою прошту думку рівний жавжди кращий жа горбатого. Але не в тім річ. Якщо шер Джон Фальштаф образив ваш, то я, шлуга черкви, жобов'я-жаний жробити вше, щоб між вами жапанували мир і жлагаода.

М'ялоу Нехай цю справу розгляне королівська рада. Це бунт!

Еванс Королівська рада жбирається не для того, щоб шлухати про бунти. В бунті нема штраху божого. Королівська рада, щоб ви жнали, любить шлухати про штрах божий, а не про бунт. Урахуйте це.

М'ялоу Ох, якби я був молодший, то цю справу залагодив би меч.

Еванс Краще хай її жалагодять друзі жаміштє меча. До того ж у мене є інша думка, яка, може, жарадить нашій шправі. Є така Анна Пейдж, дочка Джона Пейджа, прегарна дівчина.

Нікчем Анна Пейдж? Така руденька, що говорить тоненьким жіночим голоском?

Еванс Так, че найкраща в швіті дівчина, другої такої ви ніде не жнайдете. Її дідусь, хай гошподь дарує йому радішне вошкрешіння, жаповів їй на шмертній поштелі шімшот фунтів грошима, а ще багато жолота й шрібла. Тим штатком вона шможе порядкувати, коли їй шповниться шімнадцять років. Моя думка така: облишмо чвари й шуперечки і краще одружімо пана Нікчема з панною Пейдж.

М'ялоу То дід залишив їй сімсот фунтів?

Еванс Атож, а батько даштє іще більше.

М'ялоу Я знаю ту дівчину, в неї багато чеснот.

Еванс Ще б пак! Шімшот фунтів і надія на другий шпладок.

М'ялоу Гаразд, то загляньмо до пана Пейджа. А Фальштаф у нього?

Еванс Невже я вам брехатиму? Я жневажаю брехунів, як жневажаю облудників або неширих людей. Так, ричар шер Джон Фальстаф там, і я благаю ваш, шлухайтесь людей, що бажають вам добра. Я поштукаю до пана Пейджа.

(Стукає)

Гей, люди добрі! Нехай гошподь благошловить ваш дім!

Пейдж

(за лаштунками)

Хто там?

Еванс Благошловення боже і я, ваш приятель, а жі мною шуддя М'ялоу і ще пан Нікчем, який, ждається мені, хоче вам щось скажати, коли ви поштавитесь до нього лашкаво.

Входить Пейдж.

Пейдж Радий бачити вас при здоров'ї, шановні панове. І дякую вам за оленину, пане М'ялоу.

М'ялоу І я радий вас бачити, пане Пейдже. Споживайте її на здоров'я. Я хотів би послати вам кращої, але такого вже оленя вполювали. Як мається пані Пейдж? І я дякую вам, дякую від широкого серця.

Пейдж Сер, це я маю вам дякувати.

М'ялоу Дякую вам, сер. Хотите ви чи ні, а я вам дякую.

Пейдж Радий бачити вас, пане Нікчеме.

Нікчем Що поробляє ваш рудий гончак, сер? Я чув, що його випередили на змаганнях у Котселі?

Пейдж Ні, сер, судді не дійшли згоди.

Нікчем Ага, ви не хочете признатись! Не хочете признатись!

М'ялоу Йому нема в чому признаватися. Це ти щось наплутав, небоже, ти щось наплутав! Пес у нього добрий.

Пейдж Нікчемний писько, сер.

М'ялоу Ні, сер, він добрий пес. І гарний. Що можна ще сказати? Добрий, гарний пес. А сер Джон Фальстаф у вас?

Пейдж У мене, і я хотів би вас помирити.

Еванс Вашими уштами промовляє щирий христянин.

М'ялоу Він образив мене, пане Пейдже.

Пейдж Він почасти й сам це визнає, сер.

М'ялоу Визнати образу — ще не означає загладити її, хіба ні, пане Пейдже? Він образив мене, справді образив, іншого слова й не добереш, повірте мені. Роберт М'ялоу, есквайр, каже вам, що його ображено!

Пейдж А ось і сер Джон!

Входять сер Джон Фальстаф, Бардольф, Нім і Пістоль.

Фальстаф Що, пане М'ялоу, ви хочете скаржитись на мене королю?

М'ялоу Рицарю, ви налупцювали мою челядь, убили мого оленя і непрохані вдерлися до хати мого лісника.

Фальстаф Але ж не цілував лісникової дочки?

М'ялоу Не верзійте дурниць! Ви за це відповісте.

Фальстаф Певне, і не загаюся. Так, я все це зробив. От вам і відповідь.

М'ялоу Я подам скаргу до королівської ради.

Фальстаф Тим краще. Радники матимуть нагоду посміятися з вас.

Еванс О, жабагато шлів. Шер Джоне, рауса verba! *

Фальстаф Ваша правда, таки жабагато ослів. Нікчем, я розвалив вам голову, що ви маєте проти мене?

Нікчем Отакої, сер! Я багато що маю проти вас і проти ваших шахраюватих підлабuzників Бардольфа, Німа й Пістоля. Вони затягли мене до шинку, впоїли, а тоді витрусили мій гаманець.

Бардольф Ох ти ж, хирляче!

Нікчем Цим ви мені не дошкулите.

Пістоль Ох ти, Мефістофелю сухоребрій!

Нікчем І цим ви мені не дошкулите.

Нім Стули писок, чуеш! Пака, чи як там. Оце буде по-моему!

Нікчем Де мій служник Бевз? Ви, дядьку, часом не знаєте, де він?

Еванс Тихо, прошу ваш! Ж'яшуймо вше шпокійно. Як я рождумію, у чій шправі трое третейських шуддів: пан Пейдж, fidelicet **, пан Пейдж, тоді я, fidelicet, я, і нарешті третій і оштанній, вітшутній тут гошподар жаїжду «Підв'язка».

* Не розкидайтеся словами! (*Калічена лат.*).

** Звичайно (*калічена лат.*).

Пейдж Так, ми троє повинні вислухати все і якимось вас розсудити.

Еванс Дуже добре. Я коротенько жанотую ваші шлова, а потім ми якнайретельніше уше рожглянемо.

Фальстаф Слухай, Пістолу!

Пістоль Я весь обертаюся в слух.

Еванс Отуди к бішу, хай мене бог проштить! «Я весь обертаюся в слух»? Що це за вишлів? Чого ви маніжигесь?

Фальстаф Пістолу, це ти витрусив гаманець Нікчема?

Нікчем Так, він, присягаюся своїми рукавицями, що він! Щоб я ніколи не вернувся до своєї затишної кімнати, коли не він! У гаманці було сім разів по чотири пенси новими срібними шести-пенсовиками і два едвардівські срібняки, я заплатив Едові Міллерові по два шилінги й два пенси за кожен, присягаюся своїми рукавицями.

Фальстаф Це правда, Пістолу?

Еванс Хіба може бути крадіжка правдою?

Пістоль Мовчи, чужинцю з гір Валлійських! Пане Й патроне мій, сер Джоне, цьому пройди З мечем бляшаним кидаю я виклик: Ти брешеш, піно на шинкарським пиві!

Нікчем Ну, то це був он той.

(Показує на Німа)

Присягаюся своїми рукавицями, це він!

Нім Обережніше, сер, тримайте себе в шорах! Будете чіплятися до мене, то самі втрапите на гачок. Я словами не розкидаюся!

Нікчем Коли так, то мене обчистив оцей червонопикий. Присягаюся своїм капелюхом, що він. Правда, я не можу згадати, що зі мною було, коли ви мене впоїли, але ж я не зовсім осел!

Фальстаф А ти що скажеш, Скарлете і Джоне в одній особі?

Бардольф А те скажу: цей добродій так налигався, що втратив усі свої десять чуттів.

Еванс П'ять чуттів. Тьху, який невіглаш!

Бардольф І, бувши п'яним, сер, він, як то кажуть, посіяв свої гроші, а тому й опинився в такій пертурбації.

Нікчем Так, ви й тоді говорили латиною. Але не в тім річ. Надалі я питиму тільки в товаристві чесних, увічливих, бого-

боящих людей. Бо якщо вп'юся, то буду серед тих, хто знає страх божий, а не серед п'яних шахраїв.

Еванс Йй-богу, доброчешний намір!

Входить Анна Пейдж із вином, а за нею пані Форд і пані Пейдж.

Пейдж Ні, дочко, неси вино назад. Ми вип'ємо його не тут, а в хаті.

Анна Пейдж виходить.

Нікчем О небо, це панна Пейдж!

Пейдж Як ся маєте, пані Форд?

Фальстаф Пані Форд, який я радий бачити вас, слово честі! З вашого дозволу, добродійко.
(Цілує її)

Пейдж Жінко, проси гостей до столу. У нас сьогодні на обід гарячий паштет з оленини. Ходімо, панове, я сподіваюся, що ми втопимо у вині вашу суперечку.

Усі виходять, крім М'ялоу, Нікчема й Еванса.

Нікчем Ох, чом я не прихопив із собою книжку пісень і сонетів! Вона тепер мені потрібніша, ніж сорок шилінгів.

Входить Бевз.

Це що таке, Бевзе? Де ти завіявся? Ти гадаєш, я маю сам собі прислужувати? А мою книжку загадок ти не взяв із собою, га?

Бевз Книжку загадок? Та ви ж самі позичили її Алісі Пампух на всіх святих.

М'ялоу Ходи, небоже, ходи, ми ж чекаємо. Але спершу скажу тобі кілька слів. Ось що, небоже, тут є одна пропозиція, чи то пак натяк велебного отця. Ти мене розумієш?

Нікчем Розумію, сер. Ви побачите, який я розважний. Я зроблю так, як ви розважите.

М'ялоу Не в тім річ, ти мене зрозумій.

Нікчем Я розумію, сер.

Еванс Чуєте, що шкажав дядько? Я поясню, що вам треба жробити, коли тільки у ваш виштачить уміння.

Нікчем Ні, ви мені вибачте, але я зроблю те, що скаже дядько М'ялоу. Він суддя у своїй окрузі, це така сама правда, як те, що я стою перед вами.

Еванс Не в тім річ. Ідеться про ваше одруження.

М'ялоу Авжеж, про твоє одруження, небоже.

Еванс Отож-бо, ж Анною Пейдж.

Нікчем Ще й усе? Ну, то я одружуся з нею на будь-яких розумних умовах.

Еванс Але чи ви зможете прихилити її до себе? Ми хочемо почути це ж ваших ушт чи ж ваших губ, бо деякі філософи вважають, що ушта й губи те шаме. Отож кажіть, чи ждатні ви прихилитись до тієї дівчини?

М'ялоу Небоже, Абрагаме Нікчеме, чи ти здатен покохати її?

Нікчем Гадаю, що здатен. Я зроблю все, що повинен зробити розважний чоловік.

Еванс О небешні швяті обох штатей! Ви повинні шкажати твердо, чи зможете вишловити швої почуття до тієї дівчини.

М'ялоу Авжеж, твердо сказати, чи ти одружився б із тією дівчиною, якби дістав за нею добрий посаг?

Нікчем Я зроблю навіть більше, якщо ви захочете, дядьку. Зроблю геть усе в розумних межах.

М'ялоу Та ні, зрозумій же мене, любий небоже. Я хочу тебе одружити з тією дівчиною задля твоєї втіхи. Але питаю, чи ти здатен покохати її?

Нікчем Принаймні я одружуся з нею, сер, якщо ваша воля. І коли спершу наше з нею кохання не йтиме по висхідній, то потім, як ми станемо чоловіком і жінкою і ближче приглянемось одне до одного, воно, з божєю допомогою, піде по нисхідній. Бо як когось уже ближче знаєш, то нащо дуріти від кохання? Але як ви кажете мені одружитись, то я одружуся. Я вирішив уперто і ригорично.

Еванс Добра відповідь. Тобто не жовшім, ви, мабуть, хотіли шкажати «твердо і категорично». Але ваш намір добрий.

М'ялоу Авжеж, мені також здається, що в мого небожа є намір.

Нікчем Так, є, хай мене повісять, коли нема!

Входить Анна Пейдж.

М'ялоу А ось і чарівна панна.

(Кланяється)

Задля вас я хотів би бути молодим, панночко!

Анна Обід подано. Батько просить вас до столу.

М'ялоу Я до його послуг, чарівна панно.

Еванс Хвалити бога! Я не можу пропустити передобідньої молитви.

М'ялоу і Еванс виходять.

Анна Прошу ласкаво, заходьте, сер.

Нікчем Ні, щиро вам дякую. Мені й тут добре.

Анна Але ж на вас чекають з обідом, сер.

Нікчем Я не голодний, дякую вам від щирого серця.

(До Бевза)

Хоч ти й мій служник, але піди прислужи за обідом моему дядькові М'ялоу.

Бевз виходить.

Атож, інколи й мирові судді вдаються до послуг чужої челяді. В мене тільки троє служників та ще один паж. Що вдієш! Поки мати жива, доводиться обмежувати себе, жити, як усі бідні аристократи.

Анна Я не піду без вас, сер. Ніхто не сяде до столу, поки вас не буде.

Нікчем Слово честі, мені не хочеться їсти. Але дякую вам так, наче я вже пообідав.

Анна Благаю вас, сер, заходьте.

Нікчем Дякую вам, я краще погуляю тут. Я недавно забив собі ногу, коли змагався шпагою і кинджалом з одним учителем фехтування. Хто програє, мав з'їсти цілу миску тушкованих слив. І, слово честі, відтоді я не витримую навіть духу гарячої їжі. Де це так собаки валують? Може, в місто привели ведмедів?

Анна Мабуть, привели, сер. Я десь чула таке.

Нікчем Мені подобається ця розвага. Йй-богу, ніхто в цій Англії стільки не закладався на цькуванні ведмедів, як я. А ви? Мабуть, вам страшно, як ведмедя спускають з ланцюга?

Анна Страшно, звичайно.

Нікчем А мені їсти не давай, аби тільки поглянути, як цькують ведмедя. Я разів із двадцять бачив, як спускали з ланцюга славетного Секерсона, навіть смикав за ланцюг. А жінки репетували й верещали як скажені. Жінки справді-таки не зносять ведмедів, бо то гидкі, неоковирні тварини.

Входить Пейдж.

Пейдж Да ви, любий пане Нікчеме? Ходіть, ми чекаємо на вас.

Нікчем Дякую, сер, я не хочу їсти.

Пейдж Будете їсти, кат би вас не взяв! Прошу, заходьте.
(Пропускає Нікчема вперед)

Нікчем Ні, ради бога, ідіть перший.

Пейдж Гарзд, ходімо вже.

Нікчем Панно, ви повинні зайти поперед мене.

Анна Ні, сер, прошу вас, заходьте.

Нікчем Справді, так не личить, справді ні! Я не хочу бути таким нечемним.

Анна Прошу вас, сер!

Нікчем Ну добре, щоб не сердити вас, я краще буду нечемним, аніж упертим. Але ви мене самі до цього змушуєте!

Виходять.

СЦЕНА 2

Там само.

Входять Г'ю Еванс і Бевз.

Еванс Мерщій біжи й рожпитайся, де дім доктора Каюша. Там ти жнайнеш таку шобі пані Шпритлі, що в нього жа няньку, чи жа доглядачку, чи жа куховарку, чи жа пралю, чи жа підмітачку.

Бевз Добре, пане.

Еванс А далі буде ще краще. Віддаши їй чього лишта, бо та жінка близька жнаймома панни Пейдж, і я пишу їй, щоб вона жамовила шлово жа твого пана. Ну біжи, а я ж божою лашкою іду дообідувати. Жараж подадуть шир і-яблука.

Виходять.

СЦЕНА 3

Кімната в заїзді «Підв'язка».

Входять Фальстаф, Бардольф, Нім, Пістоль, Робін і господар заїзду.

Фальстаф Слухай-но, шановний господарю!

Господар Що так, голубе? Скажи своє вчене, мудре слово!

Фальстаф Не жартуй, шановний господарю. Я мушу розпустити трохи свого почту.

Господар Розпускай, прекрасний Геркулесе! Жени їх до біса, хай розбігаються, мов пацюки.

Фальстаф Адже я маю всього десять фунтів на тиждень.

Господар Ох ти кесарю Цезарю, царю-злидарю! Ну гаразд, я заберу в тебе Бардольфа, він буде в мене наливати пиво й зати-кати барило. Це тебе влаштує, хоробрий Гекторе?

Фальстаф Зроби таку ласку, шановний господарю.

Господар Сказано, як зав'язано. Нехай іде зі мною.

(До Бардольфа)

Побачимо, чи вмієш ти наливати так, щоб піни було більше, а пива менше. Я свого слова не беру назад. Ходімо.

(Виходить)

Фальстаф Іди з ним, Бардольфе. Торгувати пивом — чудове ремесло. Зі старого плаща може вийти новий фартух, а з підупалого челядинця — бравий шинкар. Іди з богом!

Бардольф Про таке життя я й мріяв. Воно мені до шмиги.
(Виходить)

Пістоль Ох ти, циганська душе, та невже
Меча на чіп ти ладен поміняти?

Нім Його зачато на п'яну голову, тому він такий ласий до чарки. Нема в ньому геройського духу, ось у чім річ.

Фальстаф Я радий, що спекався цього червонопикого. Він надто нахабно крав. Не мав ні міри, ні такту, мов поганий співак.

Нім Порядний злодій украде, та й перепочине.

Пістоль Здобуде — ось як скаже нам мудрець.
Украде? Пхе, яке негарне слово!

Фальстаф Справді, панове, я став бідний, як церковна миша.

Пістоль Церковна миша з черевом ведмежим.

Фальстаф І мушу вдаватись до хитрощів чи, сказати б навпростець, шахрувати, іншої ради немає.

Пістоль І вороняті теж поживи треба.

Фальстаф Хто з вас знає Форда, що мешкає в нашому місті?

Пістоль Я знаю — то заможний чоловік.

Фальстаф Я скажу вам, мої чесні друзі, що в мене лежить на серці.

Пістоль Два пуди сала або, може, й більше.

Фальстаф Облиш свої жарти, Пістоль. Сала на мені таки чималенько, але річ не в ньому. До сала треба ще й хліба чи, пак, грошей. І я знайшов добре джерельце. Одне слово, надумав позалицятися до Фордової дружини. Я відчуваю, що вона до мого залицяння буде прихильна. Вона солодко озивається до мене, пускає очима бісики, підморгує мені. Я бачу її наскрізь. Якщо перекласти все з голосу почуттів на просту людську мову, воно означатиме: «Фальстафе, я твоя».

Пістоль Її він вивчив, потім переклав
Із мови честі на звичайну людську.

Нім Глибоко закинуто гачок! Та чи вловиться рибка?

Фальстаф Подейкують, ніби вона користується чоловіковим гаманцем, як своїм власним, а в тому гаманці легіон золотих ангелів.

Пістоль Гукни на поміч легіон чортів
І сміливо берись до неї, друже!

Нім О, то ти любиш ангелів, а не рибку! Добре! Якби ти прихилив їх і до мене, бо я теж люблю золотих ангелів.

Фальстаф Я ось написав їй листа. І такого самого Пейджевій дружині, що теж сьогодні виявляла до мене велику увагу і прискіпливо вивчала кожну часточку мого тіла. Її променистий погляд то осявав мою ногу, то золотив мій показний живіт.

Пістоль То сонце золотило купу гною.

Нім Оце дотепно сказано! Спасибі!

Фальстаф О, вона так пожадливо роздивлялася на мою статуру, що погляд її пік мене, мов промінь сонця крізь запалювальне скло. Ось і для неї лист. Ця жінка також порядкує гаманцем свого чоловіка. Вона, мов та Гвіана, сповнена золота і всякого добра. Я буду в них скарбником, а вони — моїми скарбницями. Одна стане для мене Ост-Індією, а друга Вест-Індією, і я торгуватиму з обома.

(До *Пістоля*)

Ось на, віднеси цього листа пані Пейдж.

(До *Німа*)

А ти оцього — пані Форд. Ми ще поживемо, хлопці, ще поживемо!

Пістоль Щоб я став Пандаром, зганий свій меч?
Цьому не бути! Геть листи до біса!

Нім Я теж не хочу робити такого паскудства. Не така в мене вдача. Я дбаю про свою добру славу.

Фальстаф

(*Робінові*)

Бери, небоже, ти мої листи
Й спрямуй вітрило в золоті краї.
Це ж бидло хай шукає інший хлів.
Навчиться Фальстаф хитрощів новітніх
І збагатіє сам на штиб французів.
Крім пажа, він не має більше друзів.

Фальстаф і Робін виходять.

Пістоль Хай кібець розклює твою печінку!
Я проживу й без тебе грою в кості.
Ще дурнів вистачить на мій гаман.
Ти ж підеш у старці, фрігійський турку.

Нім А я мізкую, як йому помститись.

Пістоль Ти хочеш мститись?

Нім Небо в свідки — так!

Пістоль Мечем чи хитрістю?

Нім І тим, і тим.

Відкрию Пейджеві, що дідько той намислив.

Пістоль Ну, а від мене взнає Форд,
Що жде його обман:
На честь його чига той чорт
І на його гаман.

Нім Я такої вдачі, що не вгамуюсь, поки свого не доможуся. Я доведу Пейджа до того, що він сягне по отруту. Він осканеніє з ревнощів, бо я у гніві страшний. Такої вже я вдачі.

Пістоль Ти справжній бог відплати. Я тобі
Стаю на поміч. Ну, тепер не гаймось!

Виходять.

СЦЕНА 4

Кімната в домі доктора Каюса.

Входять Спритлі, Бевз і Довбен.

Спритлі Ось що, Джоне Довбене! Иди до вікна й дивись, чи не повертається додому мій господар, доктор Каюс. Бо коли він застане тут сторонніх, то перепаде і господові богу, і нашій рідній мові.

Довбен Гаразд, дивитимусь.

Спритлі Иди. А я за те ввечері, коли вже догасатиме жар у каміні, почастую тебе склянкою гарячого молока з вином.

Довбен виходить.

Який слухняний, лагідний хлопець! Такі чесні служники рідко трапляються. Я певна, що він ані пліткар, ані розбишака. Одне зле — забагато молиться, є в нього така вада. Але хто з нас без вад! Не гудьмо його. То, кажеш, твое ім'я — Пітер Бевз?

Бевз Таки воно, оскільки немає кращого.

Спритлі І твій господар — пан Нікчем?

Бевз Таки він.

Спритлі Це, бува, не той, що має велику заокруглену бороду, таку, як ніж у кушніра?

Бевз Та де там! У нього дрібненьке бліде лице й ріденька русява борідка. Таки руда, мов у Каїна.

Спритлі А вдачі твій Нікчем плохой?

Бевз Таки плохой. Але при нагоді може й показати свій норів комусь нижчому за себе. Раз він навіть з лісником побився.

Спритлі Та невже? О, то я його знаю! Це той, що ходить, задерши голову, ніби кілка проковтнув, і колін не згинає?

Бевз Еге, таки він.

Спритлі Що ж, аби господь не послав Анні Пейдж гіршої долі. Скажи велєбному отцеві Евансу, що я зроблю все можливе для твого господаря. Анна добра дівчина, і я бажаю...

Повертається Д о в б е н.

Довбен Лишенько! Йде господар.

Спритлі Ой, перепаде нам усім! Ходи мерщій сюди, голубе, посидь у цій комірчині.

(*Ховає Бевза в комірчину*)

Він довго не затримається вдома. Агов, Джоне Довбене! Джоне, чуєш? Піди поглянь, де наш господар. Може, він захворів, що так довго не повертається додому?

(*Наспіває*)

А вниз по стежечці, а вниз...

Входять К а ю с.

Каюс Що ти співай? Я не люблю такий дурниць. Будь ласка, принеси мені з моя комірчина un boitier, коробочка пігулок, такий зелененький. Чув, що я казав? Зелененький.

Спритлі Чую, чую. Зараз принесу.

(*Вбік*)

Ще добре, що він сам не пішов туди. Бо якби знайшов того хлопця, то осатанів би з люті.

Каюс Ох-ох-ох, який спек! А мені треба ходив до королівський двір — важливий справа.

Спритлі Оця коробочка, сер?

Каюс Так. Клади її в мій кишень. Dérêche, мерщій. Де той шельм Довбен?

Спритлі Гей, Джоне Довбене! Джоне!

Довбен Я тут, сер.

Каюс Ти не Джон Довбен, а Шельм Довбен! Бери моя рапір і ходи зі мною до королівський двір.

Довбен Вона вже наготована, он стоїть у передпокої.

Каюс Слово честь, я дуже барився! Ох шорт! Qu'ai j'oublié? * Там у комірчина лежав зілля, без нього я не обійтися.

Спритлі

(вбік)

Ох лишенько! Він оскаженіє, як знайде там хлопця.

Каюс О диябль, диябль! Хто це в мій комірчина? Злодій, шельм!

(Витягає Бевза)

Довбен, давай моя папір!

Спритлі Що з вами? Заспокойтеся!

Каюс Чого я маю покоїтись?

Спритлі Це чесний хлопець, їй-богу!

Каюс А що робив чесний хлопець у моя комірчина? Чесний хлопець не ходить по чужий комірчина!

Спритлі Благаю вас, не будьте таким флегматичним! Я вам скажу всю правду. Цей хлопець прийшов з дорученням до мене від велебного отця Еванса.

Каюс Ну?

Бевз Таки з дорученням. Він просить її, щоб...

Спритлі Цить-бо!

Каюс Ні, ти сам цить-бо! А він хай казав!

Бевз Просить, щоб ця добродійка, ваша служниця, заговорила добре слово Анні Пейдж за мого пана. Тобто щодо його сватання.

Спритлі Оце й усе. Та я й пальцем не ворухну, яке мені діло!

Каюс Тебе прислав велебний отець Г'ю? Довбен, неси папір! А ти чекай.

(Сідає до столу й пише)

Спритлі

(Бевзеві)

Добре, що він так швидко заспокоївся. Якби він по-справжньому розлютився, то вуха не витримали б його малахо-

---

* Чи я не забув чогось? (Фр.)

лії. Так чи так, а я зроблю для твого пана все, що зможу. Біда тільки, що цей французький доктор, мій господар... Я маю право називати його своїм господарем, бо порядкую в його домі, перу, працюю, варю пиво, печу, мию, накриваю на стіл, стелю постіль, геть усе сама роблю...

Бевз Багато роботи на одні руки.

Спритлі От бачиш. Справді, багато роботи, рано вставай, пізно лягай. Та я скажу тобі на вухо, але гляди, нікому й не писни: мій господар сам закоханий у панну Пейдж. Та дарма, я знаю, що Анніне серце належить іншому.

Каюс

(Бевзеві)

Гей ти, мавп, віддавай цей лист велебному отцеві Г'ю. Я викликай його на дуель. Буду колоти йому горло у Віндзорський парк. Я навчу той велебний мавп, як утрутитись у чужий справ. Можеш ішов геть, нічого тобі тут стовбич. Дияблы! Я його вивалашу! Так, вивалашу! Робив з нього мокрий курка!

Бевз виходить.

Спритлі Бог з вами, та ж він дбає не про себе, а про свого приятеля!

Каюс Однаково, про кого він дбай. Ти сам казав мені, що Анна Пейдж буде мій. Дияблы! Я хочу вбивай той велебний шахрай! Я буду брати секундант господар заїзду «Підв'язка». Дияблы! Анна Пейдж буде мій.

Спритлі Пане, таж дівчина любить вас. Усе буде гаразд. А люди нехай собі кажуть, що хочуть.

Каюс Довбен, ходи за мною до королівський двір. Дияблы! Якщо я не буду мати панна Пейдж, ти будеш летів звідси у двері голова вперед. Ходи за мною!

Каюс і Довбен виходять.

Спритлі Дулю ти матимеш, а не панну Пейдж. Я знаю, кому віддане її серце. Жодна жінка у Віндзорі не знає Анни так, як я, і вона, слава богу, нікого так не слухається, як мене.

Фентон

(за лаштунками)

Агов, є хтось удома?

Спритлі Хто там? Заходьте, будь ласка!

Входить Фентон.

Фентон Добрий день, тітонько Спритлі! Як почуваете себе?

Спритлі Дякую, сер, добре. Де ж би я погано почувала себе, коли моїм здоров'ям цікавиться ваша милість.

Фентон Що нового? Як мається прекрасна панна Анна?

Спритлі Ваша правда, сер, вона і прекрасна, і чесна, і ласкава дівчина. І, скажу широко, прихильна до вас, слава богу.

Фентон То ви гадаєте, що мої справи непогані? Не марні мої залицяння?

Спритлі Що ж, сер, усе в руках господніх. Та однаково можу запрягти на Біблії, що вона вас кохає. У вашій милості є родимка над оком?

Фентон Ну, є, то й що?

Спритлі Та багато чого. Анна дуже весела дівчина, такої світ не бачив. Але голову даю на відруб, що чесна. Ми якось цілу годину гомоніли з нею про ту родимку. Ох, ні з ким так не насмієшся, як із Анною! Хоч сама вона більше сумна й малахолічна. Може, й за вами, сер, тужить...

Фентон Я сьогодні ж таки побачуся з нею. Ось вам гроші. Тільки помагайте мені. Якщо побачите її раніше, то не забудьте нагадати про мене.

Спритлі Нагадати про вас? Неодмінно нагадаю, будьте певні! А коли ми знов зустрінемося, то я ще більше розповім вашій милості і про вашу родимку, і про решту залицяльників нашої любові Анни.

Фентон Ну добре, прощайте, я тепер дуже поспішаю.
(*Виходить*)

Спритлі Прощайте, ваша милість. Ось хто справжній джентльмен! Та Анна його не любить. Я ж бо не згірше за інших знаю, що в неї на серці. А хай їм усім! Що я мала зробити? Геть забула!

(*Виходить*)

СЦЕНА I

Перед домом Пейджа.

Входить пані Пейдж із листом.

Пані Пейдж Ти диви! Я не отримувала любовних листів, коли була в розповні молодості й краси, а тепер мені їх шлють! Ану, що тут написано!

(Читає)

«Не питаєте в розуму, чому я вас кохаю, бо хоч розум добрий лікар для кохання, воно не бере його собі в порадники. Ви вже не молоді, та й я не молодий — оце й підстава для взаємного почуття. Ви веселі, і я веселий, ха-ха! Це ще більше притягає нас взаємно. Ви любите винце, і я люблю — чого ще треба для взаємності? Хай це буде, пані Пейдж, запорукою того, що я кохаю вас, якщо не досить слова вояка. Я не прошу: зглянься наді мною, бо така мова не личить воякові, я прошу: кохай мене. Повір,

Я рицар твій,
Що в будь-якій
Пригоді злій
Помчить як стій
За тебе в бій.

Джон Фальстаф»

Ох ти ж, Іроде іудейський! Ох безбожний, розпусний світе! Старе луб'я, що от-от розсиплеться в порох, а корчить із себе молодого джигуна! Що я в біса такого нерозважного вчинила, що цей фламандський п'янюга насмів так писати мені? Таж він і трьох разів не був у моєму товаристві. Що він такого міг від мене почути? Господи, та я ж не була при ньому ні надто грайлива, ні надто весела. Йй-богу, я подам у парламент петицію, щоб витруїли весь чоловічий рід! Яку б йому придумати помсту? Не я буду, коли не помщуся, присягаюся тим пудингом, що ним він напхав своє черево за моїм столом!

Входить пані Форд.

Пані Форд Пані Пейдж! А я оце саме йду до вас.

Пані Пейдж А я, пані Форд, збиралася йти до вас. Ви часом не хворі? Бо у вас такий вигляд, наче вам погано.

Пані Форд Ні, в мене вигляд гарний, я маю доказ цьому.

Пані Пейдж А мені здалося, що поганий.

Пані Форд Може, й здалося, але ж, кажу, я маю доказ, що вигляд у мене квітучий. Ох, пані Пейдж, мені потрібна ваша порада.

Пані Пейдж Що сталося, голубко?

Пані Форд Ох, люба моя, якби не одна дрібничка, я могла б доскочити великої честі!

Пані Пейдж Не зважайте на дрібнички й доскакуйте честі. Та цур їм, тим дрібничкам,— у чім річ?

Пані Форд Якби я хоч на часину перестала боятись гріха, то могла б попасти в рицарський стан.

Пані Пейдж Що за безглуздя! Аліса Форд— і рицарський стан? Який із вас рицар? Мечем махатимете, чи що? Ким були, тим і лишайтеся, голубко.

Пані Форд Ми тільки гаємо час. Нате ось, читайте, самі побачите, як я могла попасти в рицарі. Поки очі мої будуть здатні дивитись на чоловіків, я на жодного товстуна навіть не гляну. А він же так пристойно поведився, так вихваляв жіночу скромність і ганив розпусту! Я ладна була заприсягтися, що в нього слова не розбігаються з ділом. Насправді вони так ліпляться до купи, як сотий псалом із пісенькою про зелені рукавички. І що за буря викинула на наш віндзорський берег цього череватого кита, з якого можна було б натопити кілька діжок лою? Як мені провчити його? Найкраще, мабуть, буде— подавати йому надію, нехай смажиться у власному салі на жару своєї хіті. Ви коли бачили таке?

Пані Пейдж Слово в слово, тільки замість «Пейдж» написано «Форд»! Оце й уся різниця. Щоб ви не журилися, буцімто ненароком не так повелися й чимось дали привід до залицання, ось вам такий самий лист, близнюк вашого. Але синівськими правами хай користується ваш, мій на них не претендує. Я певна, що той розпусник заготував з тисячу таких листів, тільки лишив порожнє місце на ім'я, і ці наші, либонь, не перші. Він їх, мабуть, скоро друкуватиме, бо йому байдуже, що класти під прес, коли вже він замахнувся на нас. Та я радше стала б велеткою і лягла б під гору Пеліон. Йй-богу, легше знайти двадцять розпусних голубок, ніж одного цютливого чоловіка!

Пані Форд Той самий лист, та сама рука і однакові слова. Якої він про нас думки?

Пані Пейдж Не знаю. Я вже ладна засумніватися у своїх власних чеснотах. Видно, я сама себе досі не знала. Бо якби він не помітив якихось моїх вад, що про них я не мала й гадки, то не зважився б так зухвало брати мене на абордаж.

Пані Форд Ви називаєте це «брати на абордаж»? Тоді на мою палубу він не попаде.

Пані Пейдж І на мою також. Якби він закрався до мене втрюм, мій корабель миттю пішов би на дно. Треба йому за це помститися. Призначмо йому побачення, втішмо його надією, а потім будемо зволікати й дурити його, доки він не позакладає всіх своїх шкап господареві «Підв'язки».

Пані Форд Щоб провчити того нахабу, я готова на хоч би яку витівку, аби тільки вона не заплямила нашої честі. Ох, якби мій чоловік побачив цього листа! Він потім довіку ревнував би мене.

Пані Пейдж Гляньте, он він іде! А з ним і мій старенький. Він такий далекий від ревнощів, як я від думки зрадити його. Думаю, що ця відстань безмежна.

Пані Форд Ви щасливіші за мене, пані Пейдж.

Пані Пейдж Нам треба порадитись, як провчити того гладкого рицаря. Ходіть-но сюди.

Відходять у глибину сцени.

Входять Форд із Пістолем і Пейдж із Німом.

Форд Я все-таки маю надію, що це помилка.

Пістоль Надія в справах цих — як куций пес.
Сер Джон закоханий у вашу жінку.

Форд Але ж, сер, моя жінка вже не молода.

Пістоль Він влещує шляхетних і простих,
Багатих, бідних, молодих і літніх.
Він любить мішанку — глядіть же, Форде!

Форд Любить мою дружину?

Пістоль Усім гарячим серцем. Заступіть
Йому ви стежку, бо, мов Актеон,
Здобудете страхітливу оздобу!

Форд Яку оздобу, сер?

Пістоль Та роги, що ж бо ще. Прощайте, Форде.
Пильнуйте, бо злодії люблять пільму

Й зозулі навесні шукають гнізд.

Ходімо, Німе.

(*Пейджві*)

Він вам правду каже.

(*Виходить*)

Форд Треба тільки терпіння, і я все з'ясую.

Нім

(*Пейджві*)

І це правда, не в моїй натурі брехати. Він натурально образив мене. Надумав послати мене до вашої жінки з любовним листом. Але в мене є шпага, і вона такої природи, що, як треба, вміє вжалити. А Фальстаф закоханий у вашу жінку, та й годі. Мене звати капрал Нім, я вам кажу й ручуся, що це правда: мене звати Нім, а Фальстаф любить вашу жінку. Прощайте. Доволі з мене його хліба й сиру, не в моїй це натурі. Прощайте!

(*Виходить*)

Пейдж Натурально, в натурі, не в натурі... Цей бовдур хоч кого заморочить своїми теревенями.

Форд

(*убік*)

Я доберуся до того Фальстафа.

Пейдж

(*убік*)

Зроду не чув такого недорікуватого шахрая.

Форд

(*убік*)

А як виявиться, що це правда? Що тоді?

Пейдж

(*убік*)

Я не повірю цьому пролазі, навіть якби за нього поручився сам єпископ.

Форд

(*убік*)

Пістоль, здається, розважний хлопець... Що ж робити?

Пані Пейдж і пані Форд підходять до них.

Пейдж Як справи, Мег?

Пані Пейдж Куди ти йдеш, Джордже? Стривай.

Пошепки розмовляють.

Пані Форд Що з тобою, любий Френку? Ти чогось невеселий?

Форд Я невеселий? Навпаки, веселий. Іди собі додому, йди.

Пані Форд Ох, знов убгав собі щось у голову. Ви йдете, пані Пейдж?

Пані Пейдж Іду. Гляди, не спізнися на обід, Джордже!
(*Тихо пані Форд*)

Дивіться, хто сюди йде! Ось кого ми пошлемо до того мерзенного рицаря.

Пані Форд Йй-богу, я й сама вже думала про неї. Це якраз та людина, що нам потрібна.

Входить Спритлі.

Пані Пейдж Ви йдете в гості до моєї дочки Анни?

Спритлі До неї, авжеж. Як мається люба Анна?

Пані Пейдж Заходьте до нас і самі побачите. До речі, нам треба про дещо поговорити з вами.

Пані Пейдж, пані Форд і Спритлі виходять.

Пейдж Ну що, пане Форде?

Форд Ви чули, що мені сказав той мерзотник?

Пейдж Так. А ви чули, що мені сказав другий мерзотник?

Форд Як ви гадаєте, їм можна вірити?

Пейдж Хай їм біс! Я нізащо не повірю, щоб той рицар міг чіплятися до наших жінок. Та ще ці негідники, що наклепали на нього,— колишні його челядинці, яких він прогнав геть, і тепер вони залишились без місця.

Форд То це його колишні челядинці?

Пейдж Авжеж.

Форд Від цього мені не легше. Він живе в заїзді «Підв'язка»?

Пейдж Так, у заїзді. Якщо він справді хоче підбити клинці до моєї дружини, я ладен відчинити йому всі двері і ручуся головою, що йому від неї, крім добірної лайки, нічого не перепеде.

Форд Я також вірю своїй жінці, але не залишив би їх на самоті. Часом чоловіки бувають занадто довірливі, Я б за свою головою не ручився. Я не можу так легко заспокоїтись.

Пейдж Гляньте, он суне той базіка, господар «Підв'язки». Щось він нині вельми веселий. Не інакше, як у голові дурман або в кишені повний гаман.

Входить господар заїзду.

Як маєшся, господарю?

Господар Дякую. А ти як маєшся, голубе? Ти справжній джентльмен!
(*Обертається*)

Де ж ви там, пане суддя?

Входить М'ялоу.

М'ялоу Іду, добродію, іду. Мое шанування, низенько кланяюсь вам, любий пане Пейдже. Може, підете з нами? Є нагода розважитись.

Господар Розкажіть йому, в чім річ, пане суддя, розкажіть, голубе.

М'ялоу Сьогодні має відбутися двобій, сер. Г'ю Еванс, валлійський піп, битиметься з Каюсом, французьким лікарем.

Форд Можна вас на двоє слів, дорогий господарю?

Господар Що таке, голубе?
(*Відходить убік*)

М'ялоу

(*Пейджеві*)

Підете з нами подивитись на двобій? Наш веселий господар буде секундантом. Він, здається, призначив уже кожному інше місце для зустрічі. Кажуть, той піп жартувати не любить. Послушайте, я вам розповім, що там буде найсмішніше.

Відходять убік.

Господар Чи ти, бува, не збираєшся позивати мого рицаря, мого шляхетного поживця?

Форд Ні, що ви! Я пришлю тобі сулію доброго вина, якщо ти відрекомендуєш мене йому і скажеш, що моє прізвище Хорт. Так, задля жарту.

Господар Ось тобі моя рука, голубе. Ти матимеш до нього і доступ, і відступ — добре я кажу? І зватимешся Хортом. Наш рицар також любить пожартувати. Може, ходімо вже, шановні?

М'ялоу Ми готові, добродію.

Пейдж Кажуть, той француз добре орудує рапірою.

М'ялоу Пусте, сер, я про це міг би вам багато чого розповісти. Це тепер відмірюють відстань, дотримуються всіляких там пасадів та естокадів. А найважливіше — серце, пане Пейдже, мужне серце. Колись я своєю шпагою міг розігнати чотирьох заводіак, вони розбігалися, мов пацюки.

Господар Пора, хлопці, пора! Ходімо!

Пейдж Я йду, хоч, по правді, бійок не люблю. Краще сварися скільки влізе, а битися зась.

Господар, М'ялоу і Пейдж виходять.

Форд Дурний той Пейдж. Такий легковір, покладається на жіночу вірність! А я не можу так легко збутися підозри. Моя дружина була в Пейджа разом із тим рицарем, і що вони там робили, я не знаю. Але довідаюся. Під прізвиськом Хорт, ніби під маскою, я все вивідаю в самого Фальстафа. Якщо вона чесна, мої зусилля будуть не марні, якщо ні — правда виплатиться.

(*Виходить*)

СЦЕНА 2

Кімната в заїзді «Під'язка».

Входять Фальстаф і Пістоль.

Фальстаф Не дам жодного пенса!

Пістоль Як так, то буде світ мені за мушлю,
її мечем розкрию я негайно
І зразу поверну собі всю суму.

Фальстаф Жодного пенса! Тобі мало того, що ти стільки разів віддавав у заставу мое добре ім'я? Я тричі ручився за тебе й за твого горілчаного брата Німа. Без мене ви б давно вже дивилися на світ крізь ґрати, мов двоє павіанів. Через вас я попаду в пекло, бо присягався своїм друзям джентльменам, що ви добрі вояки й хоробрі хлопці. А коли пані Бріджет згубила ручку від віяла, я дав слово честі, що в тебе її немає.

Пістоль Чи ж я не поділивсь? Не дав п'ятнадцять пенсів?

Фальстаф А ти подумай, дурисвіте, невже я важив би своєю душою задарма? Ну, годі, не висни на мені, я тобі не шибениця. Шезни! Кишені вирізувати в натовпі — ось де ти мастак. Гайда в свій родовий маєток, що зветься роздоріжжям! Іч яка цяця — не хотів віднести мого листа, поганець, бо йому, бачите, честь не дозволяє! Ох ти, мерзото! Навіть мені, хоч як я силкуюся втримуватись у межах честі, часом доводиться забувати про страх божий, ставити потребу понад честь і шахрувати, викручуватись, дурити. А ти, бовдуре, хочеш чесно прикрити своє лахміття, свій хижий, підступний норов, свою шинкарську мову і базарну лайку? Ото велике цабе — не схотів прислужитись мені!

Пістоль Я каюся, чого ж тобі ще треба?

Входить Робін.

Робін Сер, з вами хоче поговорити якась жінка.

Фальстаф Нехай заходить.

Входить Спритлі.

Спритлі Доброго ранку, ваша милосте.

Фальстаф Доброго ранку, шановна пані.

Спритлі Ні, ваша милосте, з вашого дозволу я не зовсім пані.

Фальстаф Ну, то шановна панно.

Спритлі Така, як матінка моя була
В той день, коли мене вже привела.

Фальстаф Я вам вірю. А що ви хочете від мене?

Спритлі Дозвольте, ваша милосте, сказати вам двоє слів.

Фальстаф Хоч дві тисячі слів, красуне. Я уважно слухаю.

Спритлі Сер, тут у Віндзорі є така собі пані Форд. Тільки відійдімо трохи далі, коли ваша ласка. Сама я живу в доктора Каюса.

Фальстаф Он як. То що там із пані Форд?

Спритлі Правда, ваша милосте, мова про неї. Тільки відійдімо трохи далі.

Фальстаф Запевняю вас, ніхто нас не чує. Це мої люди. Мої власні слуги.

Спритлі Ага! Хай господь їх благословить і зробити ще й своїми слугами.

Відходять убік.

Фальстаф То що там із пані Форд?

Спритлі Вона така добра жінка. Боже праведний, який же з вас шалапут, нехай господь простить вам і всім нам грішним!

Фальстаф Що там із пані Форд? Ну, кажіть!

Спритлі Не буду довго розводитись. Ви їй так закрутили голову, що вона аж нетямиться. Найкращому з двірських джэнджиків, коли до Віндзора наїздив двір, не вдавалось так її розтривожити. А там же які рицарі і лорди, пани хоч куди, і всі в каретах. Йй-богу, карета за каретою, лист за листом, дарунок за дарунком, і все таке пахуче, самий мускус, і шурхотить шовками та грезетом. А слова які галантерейні, а вина, а цукри, все найкраще, найсмачніше! Жодна жінка не встояла б, а вона, йй-богу, ні на кого навіть не поглянула. Мені самій нині вранці давали двадцять золотих ангелів, та мене, як то кажуть, не обкрутять ніякі ангели, я беру їх тільки за чесні послуги, а не за таке. А вже її, присягаюсь вам, не могли вмовити бодай пригубити вина найзначніші особи, а то ж були графи, не хтось. Та що там графи — весь королівський почет! Але для неї всі вони, йй-богу, були як трава при дорозі.

Фальстаф А що вона веліла мені передати? Швидше-бо кажи, мій Меркурію в спідниці!

Спритлі Скажу: вона дістала вашого листа, тисячу разів дякує за нього і просить передати вам, що її чоловіка не буде вдома від десятої до одинадцятої.

Фальстаф Від десятої до одинадцятої?

Спритлі От-от. І тоді ви можете прийти подивитися на картину, вона каже, що ви знаєте, на яку. Йй чоловіка, пана Форда, не буде вдома. Ох, як вона, сердешна, мучиться з ним! Він страх який ревнивий, у неї, бідолашної, не життя, а пекло.

Фальстаф Отже, від десятої до одинадцятої. Кланяйтесь їй від мене, голубко, я неодмінно прийду.

Спритлі Оце по-моєму. Та в мене є ще одне ділечко до вашої милості: пані Пейдж також вітає вас від щирого серця. І дозвольте сказати вам на вухо, що вона теж цнотлива, вихована й скромна, другої такої не знайдеться у Віндзорі, не пропустить жодної молитви, ні вранішньої, ні вечірньої. Вона попросила мене пере-

дати вашій милості, що, хоч її чоловік рідко виходить з дому, вона все-таки сподівається знайти колись таку хвилину. Зроду я ще не бачила, щоб жінка так закохалася! Мабуть, ви знаєте якісь чари. Йй-богу, знаєте!

Фальстаф Ні, запевняю вас. Усі чари — в моїй показній по-статі, інших я не знаю.

Спритлі Хай бог вас благословить!

Фальстаф Але скажіть мені, голубко, ось що: чи пані Форд і пані Пейдж не признавались одна одній, що закохані в мене?

Спритлі Ото була б кумедія! Ні, не такі вже вони дурні. Але була б кумедія! Пані Пейдж ласкаво просить вас прислати їй свого малого пажу, її чоловік відчуває до нього велику психопатію, а він, повірте мені, порядна людина. Жодній жінці у Віндзорі не ведеться так добре, як їй, вона робить, що хоче, каже, що хоче, купує, що хоче, тринькає гроші, лягає і встає, коли заманеться, має геть усе. І, правду сказати, вона й варта цього, бо в цілому Віндзорі немає більше такої ласкавої жінки, як вона. Нічого не вдієш, доведеться вам послати їй свого пажу.

Фальстаф Ну що ж, пошлю.

Спритлі Неодмінно пошліть, він може стати вашим посередником, ось побачите. Тільки придумайте якесь умовне слово, коли передаватимете щось одне одному, щоб хлопчина не зміг нічого збагнути. Молодим та зеленим не годиться знати всіляку гидоту. Нам, старим, інакше, ми всього набачилися й уміємо мовчати.

Фальстаф Прощайте, голубко, і кланяйтесь їм обом. Ось вам гаманець. І я ще лишаюся вашим боржником. Робіне, іди з цією жінкою.

Робін і Спритлі виходять.

Такі новини я люблю!

Пістоль

(убік)

Ця відьма — Купідонова вістунка.

Напни вітрила і гайда за нею!

Здобудь її! А ні — хай тоне все.

(Виходить)

Фальстаф Що ти скажеш на це, сердего Джоне? Так і далі роби! Твоє старе тіло ще послужить тобі, краще, ніж служило. Виходить, жінки ще й досі накидають на тебе оком. Здається, стільки

вже витрачено, а є ще чим орудувати. Дякую тобі, моє добре тіло! Нехай собі кажуть, що ти неоковирно, абияк зліплене, байдуже — зате міцно.

Входить Бардольф.

Бардольф Сер Джоне, там унизу на вас чекає якийсь пан Хорт, хоче побалакати з вами. Це він уранці послав вам пляшку вина.

Фальстаф Кажеш, пан Хорт?

Бардольф Так, сер.

Фальстаф Проси його.

Бардольф виходить.

Такі пани Хорти, що можуть уполювати не тільки зайця, а й пляшку вина, мені до вподоби. Ага, пані Форд і пані Пейдж, спіймались ви на мій гачок! За ваше здоров'я!

(*П'є*)

Повертається Бардольф з перевдягненим Фордом.

Форд Дай вам боже здоров'я, сер.

Фальстаф І вам також, сер. Ви хотіли побалакати зі мною?

Форд Я насмівився з'явитись до вас без попередження.

Фальстаф Нічого, прошу. І що ж вам треба?

(*До Бардольфа*)

Іди вже собі, небоже.

Бардольф виходить.

Форд Сер, я людина, що за свій вік витратила багато грошей. Прізвище моє Хорт.

Фальстаф Любий пане Хорте, я радий познайомитися з вами ближче.

Форд Любий сер Джоне, і я шукаю нагоди для такого знайомства. Не для того, щоб обтяжувати вас, бо скажу відверто: мені здається, я маю більше змоги труснути кишенею, ніж ви. Тому я й насмівився прийти сюди непроханий. Як то кажуть: пусти поперед гроші, то всі діла твої будуть хороші.

Фальстаф Так, гроші — добрі вояки, скрізь собі проб'ють стежку.

Форд Ваша правда. Ось у мене капшук грошей, який мені вже набридло носити. Поможіть мені, сер Джоне, візьміть собі частку цієї ноші. Половину або й усю.

Фальстаф Дякую, сер. Але я не знаю, чим заслужив право бути вашим носієм.

Форд Я скажу, чим, сер, якщо ви захочете мене вислухати.

Фальстаф Кажіть, любий пане Хорте. Я радий слугувати вам.

Форд Сер, я чув, що ви людина вчена, тому зрозумієте мене з двох слів. Я багато наслухався про вас і давно вже хотів відрекомендуватись вам, та все не випадало. Тож дозвольте відкрити вам одну таємницю, що виявить деякі мої вади. Але, любий сер Джоне, зважуючи мої дурощі, про які ви почувете від мене, не забувайте й про свої власні витівки. Може, ви будете поблажливіші до мене, коли пам'ятатимете, як легко впасти саме в такий гріх.

Фальстаф Добре, сер, кажіть.

Форд У цьому місті мешкає одна дама, прізвище якої по чоловікові Форд.

Фальстаф Он як! І що?

Форд Я давно її люблю і, присягаюсь вам, багато чого віддав би задля неї. Я слідкував за нею шанобливо й закохано, ніколи не минав нагоди зустріти її, платив за кожную щасливу можливість бодай глянути на неї, не тільки їй купував подарунки, але й ще більше роздаровував їх іншим, аби лише довідатись, чого вона бажала б. Одне слово, я так її переслідував, як мене переслідувало кохання, переслідував, де тільки була змога. Та всі мої зусилля й гроші нічого не дали мені, крім, хіба, гіркого досвіду, який виявився дорожчим за найбільший діамант і який переконав мене, що поет казав правду:

Любов, як тінь: женись — вона втікає,
Втікай від неї — гнатись починає.

Фальстаф І ви не отримали від неї жодної втішної обіцянки?

Форд Жодної не отримав.

Фальстаф А домагалися її?

Форд Ніколи не домагався.

Фальстаф То що ж то було за кохання?

Форд Воно було, мов казковий замок, побудований на чужій землі. Я втратив свою прегарну будівлю, бо спорудив її не там, де треба.

Фальстаф І навіщо ви розповідаєте мені про це?

Форд Дослухайте мене до кінця і все довідаєтесь. Бачте, хоч дама ця здається мені бездоганно чесною, я чув, що з іншими вона буває надто грайлива, навіть накликаючи на себе підозру. Я ось чого хотів би, сер Джоне. Ви джентльмен, прегарно вихований, красномовний, усюди бажаний гість, вас поважають за становище й особисті чесноти — за мужність рицаря, за галантність придворця й мудрість ученого.

Фальстаф Ну що ви, сер!

Форд Повірте мені! Та ви й самі це добре знаєте. Ось вам гроші. Витрачайте їх, будь ласка, витрачайте! Як треба — візьміть, ще. До ваших послуг усе моє майно. І я за це нічого не хочу, тільки не пошкодуйте часу й візьміть ту пані Форд в облогу, перевірте її чесність. Пустіть у діло все своє зальотницьке мистецтво, здобудьте її, бо, якщо справді хтось міг її здобути, то вам домогтися цього буде ще легше, ніж йому.

Фальстаф Стривайте, сер, який же вам сенс намовляти мене здобути те, про що ви самі палко мрієте? По-моєму, ви знайшли дуже дивний лік на свою хворобу.

Форд О, та ви зрозумійте, що я цим хочу досягти! Вона так надійно обмурувалася своїми чеснотами, що я боюся показати їй шал свого серця. Її чистота сяє так, що на неї страшно глянути. А маючи в руках якісь докази, я міг би сміливіше підступитись до неї зі своїми жаданнями. Тоді б її так не боронила чистота, добра слава, подружня вірність і тисяча інших укріплень, через які тепер мені важко пробитися. Що ви на це скажете, сер Джоне?

Фальстаф Пане Хорте, найперше я згоден узяти ваші гроші. Потім — дайте мені свою руку. І, нарешті, слово джентльмена, що, коли ви того бажаєте, Фордова дружина буде ваша!

Форд О, які ви добрі!

Фальстаф Обіцяю вам, пане Хорте, вона буде ваша.

Форд А про гроші не турбуйтеся, сер Джоне, скільки вам треба, ви їх матимете.

Фальстаф А ви, пане Хорте, матимете пані Форд, неодмінно матимете. Можу вам сказати, що сьогодні я буду в неї. Вона сама призначила мені побачення. Якраз перед вами сюди приходила її повірниця чи помічниця. Я маю зустрітись з пані Форд між десятою

й одинадцятою годиною, бо саме тоді її чоловіка, того шолудивого ревнивця, не буде вдома. Навідайтесь до мене ввечері, і я вам розповім, чого домігся.

Форд Я щасливий, що познайомився з вами. А ви знаєте пана Форда?

Фальстаф На біса мені той бідний рогоносець! Ні, я його не знаю. Але дарма я зву його бідним, кажуть, що той ревливий бовдур, якому дружина наставляє роги, має купу грошви. Тим-то я й уподобав його жінку. Вона мені стане ключем до скрині свого рогатого сторожа. Ось де буде нагода поживитися!

Форд Вам, пане, слід би його знати. Тоді ви могли б уникати зустрічі з ним.

Фальстаф Хай він провалиться, крамар нікчемний! Від одного мого погляду в нього жижки затрусяться. Моя палиця, як метеор, заблисне над його рогатою головою, і він заніміє з жаху. Ось побачите, пане Хорте, я візьму гору над тим селюком, а ви візьмете його жінку. Не забудьте ж прийти ввечері. Форд — поганець, а я додам йому ще один титул. Ви переконаєтесь, пане Хорте, що він і поганець, і рогоносець. Приходьте ввечері, не забаріться.

(Виходить)

Форд От клятий ласій! Падлюка! В мене серце лусне з нетерплячки. Хто тепер скаже, що мої ревності безпідставні? Моя дружина послала до нього повірницю, час побачення визначено. Це ж змова! Хто б міг таке подумати? О, яка мука мати невірну дружину! Мою постіль хочуть споганити, скриню пограбувати, а чесне ім'я згнатьбити! І я повинен мало що терпіти страшну кривду, а ще й вислухувати образи від свого майбутнього кривдника! Які образи, які прізвиська! Що проти них імена чортів і всякої пекельної нечисті! Сатана, Люцифер, Вельзевул — усе це звучить прегарно. А рогоносець, тюхтій-рогоносець! Навіть чорта не прозивають рогоносцем! Пейдж — дурень, заплішений дурень. Довіряє своїй дружині, не ревнує її. Та я швидше довірю фламандцеві масло, валлійському попові сир, ірландцеві пляшку горілки чи конокрадові коня, ніж свою дружину їй самій. Вона снує якісь плани, хитрує, вигадує, а коли вже жінка щось надумає зробити, то й зробить, серце надвердить, а свого доможеться. Хвалити бога, що я ревливий! Об одинадцятій годині... Я перебію їм побачення, викрию свою дружину, помшуся Фальстафові і поглузую з Пейджа. А тепер гайда додому. Краще прийти на три години раніше, ніж на хвилину спізнитися. Тьху, рогоносець! Рогоносець!

(Виходить)

СЦЕНА 3

Вигін поблизу Віндзора.

Входять доктор Каюс і Довбен.

Каюс Жак Довбен!

Довбен Що бажаєте, сер?

Каюс Котра є годин, Жак?

Довбен Минула година відтоді, коли велебний отець Г'ю мав зустрітися з вами.

Каюс Шорт! Він рятував своя голова тим, що не прийшов. Мабуть, молитесь по своїй Бібль і забувай. Диябль! Жак Довбен, він був би мертвий людина, якби прийшов!

Довбен Він хитрий, сер, добре знає, що ваша милість уб'є його, коли він прийде.

Каюс Шорт, він буде дужче мертвий, як солоний оселедець, коли я його вбивай. Бери рапір, Жак, я тобі показуй, як я його вбивай!

Довбен Даруйте, сер, я не вмію фехтувати.

Каюс Бери рапір, шелихвіст!

Довбен Стривайте, сюди йдуть люди.

Входять Пейдж, М'ялоу, Нікчем і господар заїзду.

Господар Вітаю тебе, невгамовний докторе!

М'ялоу Хай вас бог благословить, пане Каюсе!

Пейдж Мое шанування, любий докторе!

Каюс Шого це ви — одна, дві, три, шотири — прийшов сюди?

Господар Подивитись, як ти б'єшся, як нападаєш і як відбиваєшся, як ти робиш усі ті пунто, стокадо, реверси, вольти і монгани, як заходиш із того боку, а як із цього. То що, він уже вбитий, мій ефіопе? Вбитий, мій Франціску? Га, молодче? Що скажеш, мій Ескулапе, мій Галене, мое бузинове серце? То він убитий, голубе, так?

Каюс Шорт! Той піп — найбільший боягуз на весь світ. Не показав сюди свій ніс!

Господар Зате вже ти, голубе,— кастільський король Сечогін, хоробрий Гектор Грецький!

Каюс Прошу вас бути свідок, що я чекав його шість, сім, два, три година, а він не прийшов.

М'ялоу І добре зробив, любий докторе. Він лікар душі, а ви лікар тіла, обидва повинні лікувати, а не битися, така вже ваша робота. Правда ж, пане Пейдже?

Пейдж Пане М'ялоу, хоч ви тепер суддя і мирите людей, а й самі колись були завзятим фехтувальником.

М'ялоу Хай йому грець, пане Пейдже, хоч я тепер старий і справді мирю людей, а як побачу шпагу, в мене аж руки сверблять, так хочеться схопити її. Ми стали суддями, лікарями чи священниками, а проте й досі зберегли в собі трохи молодечого запалу. Всі ми люди, пане Пейдже.

Пейдж Це правда, пане М'ялоу.

М'ялоу Так і має бути, пане Пейдже. Я прийшов, щоб забрати вас додому, пане Каюсе. Я мировий суддя. Ви показали себе добрим лікарем, а велебний отець Г'ю — добрим і терплячим пастором. Ходімо зі мною, пане Каюсе.

Господар Вибачте, пане Осломире. На два слова, мосьє Людоморе.

Каюс Людоморе? А що це такий?

Господар Людомор по-нашому означає герой, голубе.

Каюс Шорт! То я великий людомор, більший за кожний англієць. Той піп — паршивий собак! Шорт, я йому буду відризай вуха!

Господар Він тебе добре надухопелить, голубе.

Каюс Надахупелить? А що це такий?

Господар Це означає, що він тобі дасть сатисфакцію.

Каюс Шорт, я вимагаю, щоб він мене надахупелить. Диябль! Я хочу цього!

Господар Я вже подбаю, щоб він задовольнив твоє бажання, а ні, то хай іде до біса.

Каюс Я вам дуже дякуй!

Господар Нема за що, голубе.

(Тихо до своїх супутників)

Пане М'ялоу, пане Пейдже і ви, кавалере Нікчеме, йдіть містом до Жаб'ячого ставу.

Пейдж Хіба велебний отець там?

Господар Там. Подивитесь, у якому він гуморі. А я тим часом поведу доктора полем. Гаразд?

М'ялоу Гаразд, ідемо.

Пейдж, М'ялоу, Нікчем } Прощавайте, пане Каюсе!

Виходять.

Каюс Шорт! Я вбивай той піп, бо він улаштував шлюб якийсь нахаб з Анна Пейдж.

Господар Убий, так йому й треба. А поки що вклади в піхви своє нетерпіння, облий холоднєю водою свою лють і ходімо полем до Жаб'ячого ставу. Я тебе поведу на ферму, де тепер гостює Анна Пейдж, і ти зможеш позалицятися до неї. Що, потеплішало на серці? Добре я кажу?

Каюс Шорт! Я вам дякую за це! Шорт! Я люблю вас і буду посилай вам добрий гість, мій пацієнт. Самий графи, рицарі, лорди, джентльмени.

Господар А я за це поможу Анні Пейдж спекатись тебе. Добре я кажу?

Каюс Шорт! Добре, дуже добре!

Господар Ну, то ходімо.

Каюс Іди слід мене, Жак Довбен!

Виходять.

ДІЯ ТРЕТЯ

СЦЕНА I

Вигін біля Жаб'ячого ставу.

Входять Г'ю Еванс і Бевз.

Еванс Шкажи мені, друже Бевже, шлужнику шановного пана Нікчема, де ти шукав пана Каюша, що жве себе доктором медицини?

Бевз Та скрізь шукав, велебний отче, і під лісом, і на давньому Віндзорському шляху, не шукав тільки на тій дорозі, що веде з міста.

Еванс Я тебе дуже прошу, пошукай його ще й там.

Бевз Добре, велебний отче.

(Виходить)

Еванс Хай мене бог прощити! Гнів мене опошив великий, і душа моя в тривожі... Я буду радий, якщо він обдурив мене. Яка меланхолія налягає мені на шерче... Якби мені оче нагода, я порожбивав би об голову того дуришвіта вші його пляшечки з шецею, прошти гошподи!

(Співає)

На лужі, де ми квіти рвали,
Пташки шпівали мадригали.
Ми ліжко вштелемо квітками,
Хай жорі мерехтять над нами.

На лужі...

О гошподи милошердний, аж плакати хочеться!

Пташки шпівали мадригали...

Ми в Вавілоні квіти рвали...

Хай жорі хлюпотять над нами...

На лужі...

Входить Бевз.

Бевз Он він іде звідти, велебний отче.

Еванс Хай іде, я йому радий!

(Співає)

На лужі, де ми квіти рвали...

Господи, поможи тому, хто штає жа правду! А яка в нього жброня?

Бевз Нема ніякої, велебний отче. А он від Жаб'ячого ставу надходять мій господар, пан М'ялоу і ще якийсь пан. Бачиге, лізуть через перелаз.

Еванс Подай мені плаща. Або ні, краще тримай його наготові.

(Розгортає книжку й читає)

Входять Пейдж, М'ялоу і Нікчем.

М'ялоу А ось і велебний Г'ю. Доброго ранку, панотче! Відірвати справжнього гравця від костей, а справжнього вченого від книжки — все одно, що спинити сонце.

Нікчем

(убік)

О люба Анна Пейдж!

Пейдж Мое шанування, велебний отче.

Еванс Хай ваш ушіх береже гошподь!

М'ялоу Що я бачу: і словом печем, і мечем січем? Ви вмієте і те, й те, велебний отче?

Пейдж І тримаєтесь, як молодик,— у самому камзолі й коротких штанях у таку мряку!

Еванс На че є швої причини й підштави.

Пейдж Ми прийшли до вас, бо хочемо зробити добре діло, велебний отче.

Еванс Чудово. Яке?

Пейдж Один добродій, якого начебто хтось образив, геть забув про свою гідність і так розходився, що ви собі й не уявляєте.

М'ялоу Я дожив до глибокої старості, а ніколи не чув, щоб солідна вчена людина, з таким становищем, і так ганьбила свою честь.

Еванс Хто че?

Пейдж Ви його, мабуть, знаєте — доктор Каюс, славетний лікар-француз.

Еванс Краще говоріть мені, прошти гошподи, он про той пеньок, ніж про нього.

Пейдж Чому?

Еванс Бо той пеньок більше рожуміється в науці Гіппократа й Галена, ніж він. А крім того, ваш доктор ще й негідник. Таких боягужів і негідників швіт не бачив!

Пейдж Ручуся, що це він мав битися з доктором.

Нікчем

(убік)

О любя Анна Пейдж!

М'ялоу Мабуть, так,— видно з його зброї. А он іде й доктор Каюс. Не підпускайте їх одного до одного!

Входять господар заїзду, доктор Каюс і Довбен.

Пейдж Сховайте свою зброю, велебний отче!

М'ялоу І ви також, любий докторе!

Господар Відберіть у них зброю, і хай з'ясовують свої стосунки словами. Краще вже хай калічать нашу мову, ніж руки й ноги один одному!

Каюс

(тихо Евансові)

Прошу вас одне слово на мій вуха: чому ви не хотів зі мною бився?

Еванс

(тихо докторові Каюсу)

Благаю ваш, майте терпіння!

(Голосно)

Почекаймо кращої нагоди.

Каюс

Шорт! Ви боягуз, ви собак, ви мерзенний мавп!

Еванс

(тихо докторові Каюсу)

Благаю ваш, не виштовляйте наш обох на пошміховишко перед штронніми! По-дружньому прошу, я так чи інакше дам вам шатишфакцію!

(Голосно)

Я потрошу вші ваші пляшки ж шечею об вашу баранячу голову жа те, що ви не прийшли в домовлене мішче!

Каюс Днябль! Жак Довбен і ви, господар «Підв'язка»! Хіба я не чекав, щоб убити його? Хіба не приходив у домовлене місце?

Еванс Присягаюся швою хриштянською душею, що домовлене мішче тут! Ось мій швідок — гошподар жаїжду «Підв'язка»!

Господар Цитьте, ви, Галліє і Валліє, французе і валлійцю, лікарю душі й лікарю тіла!

Каюс Ви дуже добре мовив! Прекрасно мовив!

Господар Цитьте, кажу! Послухайте мене, господаря «Підв'язки»! Ну, хіба я не хитрий політик? Не Макиавеллі? Хіба я хочу втратити свого лікаря? Ні, він дає мені всяке зілля на хворобу й на похмілля. Хіба я хочу втратити свого пастора, свого духовного отця, велебного Г'ю? Ні, він плекає мій дух і не жаліє вух. Подайте мені руки обидва — і ти, лікарю тілесний, і ти, лікарю небесний. Отак! Я обдурив вас, учені голови, обох, назвав кожному інше місце. Зате ваші величні серця б'ються, шкіра ціла, і нехай ця справа скінчиться пляшкою підігрітого вина. Заберіть у них шпаги в заставу. За мною, миролюбці! За мною, всі за мною!

М'ялоу Ну й вигадько цей господар заїзду! Ходімо за ним, панове, ходімо!

Нікчем

(убік)

О люба Анна Пейдж!

М'ялоу, Нікчем, Пейдж і господар заїзду виходять.

Каюс Ага, я розумій! Він зробив з нас des sots?* Ха-ха-ха!

Еванс Нічого шобі! Виштавити наш людям на шміх! Помирімошь і поміжкуюймо ражом, як помштитися негідному грішникові, мерженному гошподареві «Підв'язки»!

Каюс Шорт! Я з цілий душа! Він обіцяв провести мене на той місце, де Анна Пейдж. Шорт! Він і тут мене обдурив!

Еванс Нічого, я жа че роштроцу йому довбешку! Ходить жі мною!

Виходять.

СЦЕНА 2

Вулиця у Віндзорі.

Входять пані Пейдж і Робін.

Пані Пейдж Ну, показуй дорогу, юний кавалере. Ти звик іти за своїм паном, а тепер тобі доведеться бути провідником. Що тобі приемніше, бути моїми очима чи не зводити очей із п'ят свого пана?

Робін Певне, що я волю йти попереду вас, як личить чоловікові, а не плентатись за ним, як пес.

Пані Пейдж О, ти вмієш лестити! Бачу, що з тебе вийде придворець.

Входить Форд.

Форд Радий вас бачити, пані Пейдж. Куди ви йдете?

Пані Пейдж Як казати щиро, сер, то в гості до вашої дружини. Вона вдома?

Форд Так, і нудиться, бо нема товариства. Думаю, що коли б ваші чоловіки повмирили, ви б із нею одружилися.

Пані Пейдж Неодмінно. З двома іншими чоловіками.

---

* Дурнів (фр.).

Форд Де ви знайшли такого гарного півника?

Пані Пейдж Це мій чоловік узяв його в... А хай йому біс, ніяк не згадаю його ім'я. Як звати твого пана, хлопче?

Робін Сер Джон Фальстаф.

Форд Сер Джон Фальстаф?

Пані Пейдж От-от! А я не можу запам'ятати. Вони з моїм чоловіком так заприятюлися! То ваша дружина, кажете, вдома?

Форд Так, удома.

Пані Пейдж То я піду, сер. Мені кортить її швидше побачити.

Пані Пейдж і Робін виходять.

Форд Що той Пейдж думає? Де його глузд? Де його очі? Не інакше, як сплять, і йому нема з них ніякої користі. Адже цей хлопчисько може віднести будь-якого листа за двадцять миль так само легко, як гарматне ядро — влучити в ціль за двісті сорок кроків. Пейдж потурає всім забаганкам дружини, дозволяє їй робити, що вона хоче. Ось вона йде до моєї дружини, і з нею — Фальстафів паж... Це ще тільки вітерець, а вже чути бурю. З нею Фальстафів паж! Справжня змова! Все спритно влаштовано, і наші непокірні дружини разом занепащають себе. Ну стривай же, гладкий джигуне, я тебе спіймаю, провчу свою дружину, стягну серпанок скромності з лицемірної пані Пейдж і доведу її чоловікові, що він — самовпевнений і впертий Актеон. І сусіди тільки схвалять мою рішучість.

Б'є годинник.

Годинник подає мені знак, а впевненість спонукає починати. Я знайду там Фальстафа. За це з мене ніхто не поглузує, всі похвалять, бо Фальстаф справді там, це так само певне, як те, що земля стоїть на місці. Іду, негайно йду!

Входять Пейдж, М'ялоу, Нікчем, господар заїзду, Г'ю Еванс, Каюс і Довбен.

Усі разом Добрий день, пане Форде!

Форд Добрий день! Слово честі, гарне товариство! В мене сьогодні смачний обід, запрошую всіх до себе.

М'ялоу Пробачте, але я не можу, пане Форде.

Нікчем І я також, сер. Ми запрошені обідати з панною Пейдж, а я ні за які скарби на світі не хочу порушувати свою обіцянку.

М'ялоу Ми ладнаємо заручини Анни Пейдж із моїм небожем Нікчемом і сьогодні маємо дістати відповідь.

Нікчем Сподіваюся, ви не відмовите мені, батечку Пейдже?

Пейдж Ні, пане Нікчеме, я цілком на вашому боці. Але моя дружина, докторе Каюсе, тягне за вами.

Каюс Шорт, я знай! І дівчина любив мене, так казав моя ключниця Спритлі.

Господар А що ви скажете про молодого Фентона? Він і погуляти, й потанцювати мастак, очі в нього сяють по-молодечому, вік віршує і красно говорить, а пахне, як квітень із травнем разом. Цей свого доможеться, ось побачите, ось побачите! В нього на лобі написано, що він свого доможеться!

Пейдж Але не з моєї згоди, за це я ручуся. Той молодик не має ніякого майна, водиться з розпусним принцом і Пойнсом, надто високо літає і надто багато знає. Ні, моїми грішми він не вимостить дороги до свого добробуту. Коли він хоче взяти мою дочку, то нехай бере її так, як є, без посагу. Гроші дістануться тому, хто матиме мою згоду на шлюб. А тут моєї згоди не буде.

Форд Широ вас прошу, ходімо до мене! Якщо не всі, то хоч дехто з вас. Крім доброго обіду, я ще обіцяю вам і гарну розвагу — покажу одне диво. Ходімо, пане докторе, і ви, пане Пейдже, і ви, велебний отче!

М'ялоу Ну, то прощайте. Нам буде зручніше побалачити про свою справу в домі пана Пейджа.

М'ялоу і Нікчем виходять

Каюс Пішов додому, Довбен! Я також скоро прийду.

Довбен виходить.

Господар Бувайте здорові, мої любі. Я піду до свого чесного рицаря і лигну з ним пляшку канарського.

(Виходить)

Форд

(убік)

Може, я його самого так лигну, що він без вина затанцює. Ходімо, панове!

Усі Ходімо, глянемо на ваше диво.

Виходять.

СЦЕНА 3

Кімната в домі Форда.

Входять пані Форд і пані Пейдж.

Пані Форд Ну де ви, Джоне, Роберте!

Пані Пейдж Швидше, швидше! Є кіш для білизни?

Пані Форд Є, вже наготовлений. Ну де ви там, Роберте!

Входять служники з кошом.

Пані Пейдж Сюди, сюди!

Пані Форд Поставте його тут!

Пані Пейдж Скажіть їм, що треба буде зробити. Не гаймо часу.

Пані Форд То от, як я вже казала, Джоне й Роберте, чекайте в броварні, а коли я вас погукаю, мчіть сюди, відразу хапайте цього коша на плечі і, не гаючись, чимдуж несіть на луг до пральні. Як прибіжите, то висипте все, що в ньому є, в брудний рівчак біля самої Темзи.

Пані Пейдж Зрозуміли, що треба зробити?

Пані Форд Та я їм пояснювала вже кілька разів, вони все зроблять. Ідіть і прийдете, як я вас погукаю.

Служники виходять. Входить Робін.

Пані Пейдж А ось і Робін!

Пані Форд Ну, соколику, які новини?

Робін Мій пан, сер Джон, стоїть біля задніх дверей, пані Форд, і просить дозволу зайти.

Пані Пейдж А ти, малий шельмо, не зрадив нас?

Робін Ні, присягаюсь честю! Мій пан не знає, що ви тут, пані Пейдж. Він погрожував, що коли я розповім вам про його побачення з пані Форд, то дасть мені довічну волю, тобто прожене геть.

Пані Пейдж Ти гарний хлопчик. Своєю мовчанкою ти заробив собі нову куртку й штани. Ну, я піду сховаюся.

Пані Форд Так, ідіть. А ти, хлопче, скажи своєму панові, що я сама. Пані Пейдж, не забудьте своєї ролі.

Пані Пейдж Не бійтесь. Якщо я погано гратиму свою роль, можете освистати мене.
(*Виходить*)

Пані Форд Ну, берімося до діла. Начувайся ж, гниле барило, начувайся, надутий дурню, ми тебе навчимо відрізняти голубку від курки!

Входять Фальстаф.

Фальстаф «Невже ти мій, клейноде райський?» Тепер мені можна й померти! Я вже багато прожив на світі і ось досяг вершини бажань. О хвилино блаженства!

Пані Форд О любий сер Джоне!

Фальстаф Пані Форд, я не вмю лестити і не маю хисту до солодких слів, але скажу, що я грішу в думках своїх — бажаю смерті вашому чоловікові. Всевишній не дасть мені збрехати, я хотів би зробити тебе своєю леді.

Пані Форд Мене своєю леді, сер Джоне? Бог з вами, яка з мене леді!

Фальстаф Нехай би французький двір показав мені ще хоч одну таку жінку, як ти! Я вже бачу, як твої очі в своєму сяйві змагатимуться з діамантами. Твої брови так гарно вигнуті, що тобі личитиме будь-який капелюшок — і корабликом, і карнавальний, і венеційський.

Пані Форд Моїм бровам личить тільки звичайна хустка, та й то вже, мабуть, не дуже.

Фальстаф Йй-богу, ти жорстока до себе! З тебе вийде справжня придворна дама, твої пружні ноги ніби для того й створені, щоб ти ходила в пишних напівкруглих фіжмах. Я уявляю собі, якою б ти стала, коли б до тебе прихилилась не тільки природа, а й доля! І не відмагайся, однаково своїх чарів не сховаєш!

Пані Форд Повірте, нічого такого в мені немає.

Фальстаф А за що ж я покохав тебе? Хіба це не доказ, що в тобі є щось особливе? Я не вмю лестити й казати, що ти і така, і он яка, мов ті шепеляві облудники, схожі на жінок у чоловічому вбранні, від яких тхне, ніби в аптеці, коли там сушать лікарські трави, але я кохаю тебе, кохаю тільки тебе, і ти варта мого кохання!

Пані Форд Не дурить мене, сер! Я боюся, що ви любите пані Пейдж.

Фальстаф То вже краще скажи, що я люблю прогулюватися повз боргову в'язницю, яка для мене наче той дим від паленого вапна.

Пані Форд Один бог знає, як я вас кохаю, і ви колись пере-свідчитесь в цьому.

Фальстаф Будь вірна своєму коханню. Я виправдаю його.

Пані Форд Ні, я таки мушу вилити вам своє серце, як оце ви вилили своє, бо що ж то за кохання, коли про нього не знає коханий.

Вбігає Р об і н.

Робін Пані Форд, пані Форд! Там перед дверима стоїть пані Пейдж, спітніла, засапана, схвильована, й каже, що їй конче треба поговорити з вами.

Фальстаф Не можна, щоб вона мене побачила! Я сховаюся за завісу.

Пані Форд Сховайтесь, прошу вас! Вона не вміє тримати язика на припоні.

Фальстаф ховається. Входить п а н і П е й д ж.

Пані Пейдж О пані Форд, що ви накоїли! Ви зганыблені, ви пропащі, ви загинули навіки!

Пані Форд Та що сталося, люба моя?

Пані Пейдж Гарно ж ви повелися, пані Форд! Мавши такого чесного чоловіка, дали йому привід'до підозри!

Пані Форд Який привід?

Пані Пейдж Який? І не сором питати? Я була про вас кращої думки.

Пані Форд Ради бога, що сталося?

Пані Пейдж Сюди йде ваш чоловік, голубонько, з усіма віндзорськими урядниками. Каже, що, коли його не було вдома, ви, забувши про свою честь та гідність, домовилися з якимось облесником і впустили його до себе. Вони хочуть перетрусити весь дім. Ви пропали!

Пані Форд Та це неправда!

Пані Пейдж Дай боже, щоб це була неправда і тут не виявилось ніякого чоловіка. Проте пан Форд іде сюди з гуртом віндзорців шукати його. Я прибігла попередити вас. Якщо ви невинні, я, звичайно, рада, але якщо тут десь причаївся ваш приятель, швидше спровадьте його, не гайтеся ані хвилини! Не треба метушитися, опануйте себе й прикиньте, як урятувати свою честь, а ні, то прощай навіки щасливе життя.

Пані Форд Що ж мені робити? До мене й справді завітав один добродій, мій близький приятель, і я боюся не так своєї ганьби, як небезпеки, що нависла над ним. Я б не пошкодувала й тисячі фунтів, аби тільки його тут не було!

Пані Пейдж Ох, яка ганьба! Але тепер уже пізно бідкатися, треба щось робити. В домі його не можна сховати. О, якої ж я про вас була хибної думки! Дивіться, ось тут стоїть кіш. Коли ваш приятель не дуже високий і не гладкий, то він міг би залізти сюди, а зверху б його прикрили брудною білизною, ніби наготували її прати. Тепер саме на лузі перуть білизну, то нехай двоє ваших служників і віднесуть кіш туди.

Пані Форд Ні, він надто тилистий і не влізе в кіш. Що ж мені робити?

Фальстаф виходить з-за завіси.

Фальстаф Ану, хай я гляну на той кіш! О, я влізу в нього! Ще й як улізу. Послухайтеся поради своєї приятельки. Я влізу!

Пані Пейдж Що? Сер Джон Фальстаф?

(Тихо)

А як же розуміти вашого листа, рицарю?

Фальстаф

(тихо)

Я люблю тебе. Тільки допоможи мені вибратися звідси! Допоможи залізти в кіш! Я ніколи більше...

Залазить у кіш, і його прикривають брудною білизною.

Пані Пейдж Поможи прикрити свого пана, хлопче! Кличте мершій служників, пані Форд!

(Тихо)

О, зрадливий рицарю!

Робін виходить.

Пані Форд Джоне, Роберте, де ви!

Входять служники.

Забирайте швидше цю білизну. Де коромисло? Які ж ви неповороткі! Віднесіть коша до пралі на луг. Швидше, не гайтеся!

Входять Форд, Пейдж, Каюс і Еванс.

Форд Прошу, заходьте! Якщо виявиться, що підозра не має підстав, смійтеся з мене, глузуйте, скільки влізе, я буду вартий того... Стривайте, куди ви несете цього коша?

Служники До пралі, куди ж іще.

Пані Форд А тобі навіщо знати, куди вони несуть коша? Ото ще — почнеш утрчатися в моє прання!

Форд У прання? Хотів би я відіпрати бруд, що налип до мого чесного ім'я. Так, відіпрати, поки не пізно!

Служники з кошом виходять.

Панове, цієї ночі мені приснився сон. Я вам розповім його. Але спершу нате ключі, підійміться в горішні покої і перетрусіть усе, загляньте в кожен куток! Запевняю вас, що ми виженемо лиса. А найперше перекриймо йому шлях до втечі.

(Замикає двері)

Тепер починаймо лови.

Пейдж Пане Форде, голубе, заспокойтесь! Ви тільки собі шкодите.

Форд Правда, пане Пейдже, не треба хвилюватися. Ходімо, панове. Зараз ми розважимося. Ходімо зі мною.

(Виходить)

Еванс Ну й шкаженої вдачі чей Форд, ревнивий до нештями!

Каюс Шорт! У Франції нема така мода, у Франції не ревнував!

Пейдж Що ж, ходімо за ним, панове, глянемо, кого він знайде.

Пейдж, Каюс і Еванс виходять.

Пані Пейдж Маємо подвійну втіху, правда?

Пані Форд Я сама не знаю, що для мене приємніше: чи що мій чоловік пошився в дурні, чи що ми провчили сера Джона.

Пані Пейдж Уявляю, що з ним було, коли ваш чоловік спитав про кіш!

Пані Форд Я майже певна, що йому не завадить викупатись, і ми зробимо йому добру послугу, кинувши його в рівчак.

Пані Пейдж Повісити б його, мерзенного гріховоду! Всіх таких, як він, слід би викупати в брудній воді, хай би його чорти взяли.

Пані Форд Мабуть, мій чоловік якимось чином дізнався, що Фальстаф буде тут, бо я ще ніколи не бачила, щоб він так казився з ревнощів.

Пані Пейдж Я спробую випитати, що там сталося. А з тим ситим розпусником ми ще пожартуємо, бо для його хіті цих ліків замало.

Пані Форд Може, пошлемо до нього ту пройду Спритлі? Хай вибачиться від нашого імені за те, що його вкинули у воду, і поманить новою надією. А ми придумаємо, як його ще раз провчити.

Пані Пейдж Так і зробимо. Покличмо його на завтра годину на восьму, ніби для того, щоб спокутувати свою провину.

Вертаються Форд, Пейдж, Каюс і Еванс.

Форд Ніяк не можу знайти його. Невже той негідник тільки хвалився тим, чого не міг досягти?

Пані Пейдж

(тихо до пані Форд)
Ви чули?

Пані Форд Гарно ж ви повелися зі мною, пане Форде, нічого не скажеш!

Форд Та бачу вже, що повівся не так, як слід.

Пані Форд Дай боже, щоб хоч ваші вчинки були кращі, ніж ваші думки!

Форд Амінь!

Пані Пейдж Ви самі собі ворог, пане Форде.

Форд Так, і через це мушу каратися.

Еванс Хай гошподь не прощитить моїх гріхів у шудний день, коли в чьому домі, в чих шкринах і в чих шафах хтошь ховається!

Каюс Шорт, я теж так гадай. Тут нема ніхто.

Пейдж Ох, пане Форде, і вам не соромно? Який злий дух, який дідько навіює вам ці химери? Ревнощі — тяжкий хрест, я б не схотів його нести за всі скарби Віндзорського замку.

Форд Це моя вада, пане Пейдже, і я через неї караюся.

Еванс Ви караетесь через швое нечиште шумління. Шкличте шюди п'ять тишяч жінок чи й ще п'ятшот, і ваша дружина буде шеред них найчешніша.

Каюс Шорт, вона справді чесний жінка!

Форд Ну добре, але ж я покликав вас на обід. Ходім, поки що погуляємо в парку. І прошу вас, вибачте мені. Я вам потім поясню, чому я так повівся. Ходімо, дружино моя, і ви, пані Пейдж. Вибачте вже мені, від щирого серця прошу вас, вибачте!

Пейдж Ходімо, панове. Але ми ще посміємося з нього, згадайте мое слово. А на завтра я вас запрошую до себе на сніданок. Потім ми влаштуємо полювання, в мене є добрий сокіл. Згодні?

Форд Я на все згоден.

Еванс Коли вже є один, то я буду другий, для товариштва.

Каюс А коли вже є два, то я буду три.

Форд Прошу, ходімо, пане Пейдже.

Еванс А я ваш прошу, не жабудьте жавтра про того лукавого негідника гошподаря жайжду!

Каюс Добре, я цілий душа згоден з вами! Хай би його шорт брав!

Еванс Мерженний крутій, отак поглужувати й погнушати ж наш!

Усі виходять.

СЦЕНА 4

Перед домом Пейджа.

Входять Фентон і Анна Пейдж.

Фентон Я в твого батька ласки не здобуду.
Не посилай мене до нього, мила!

Анна А що робити?

Фентон Будь сама собою.
Він каже, що мій рід високий надто
Й що я, майно прогайнувавши, хочу
Гаман дірявий посагом латати.
Багато що на карб мені він ставить:
Розваги давні, п'яне товариство.
І ще він каже, що в тобі люблю я
Не вроду й серце, а майбутні гроші.

Анна А може, й правда те, що він гадає?

Фентон Ні, присягаюсь сподіванням раю!
Хоч визнаю — через його багатство
Я залищитися почав до тебе.
Та потім я збагнув, що ти сама
Вартніша, ніж усі клейноди в світі.
Тепер мене єдиний вабить скарб:
Ти, Анно!

Анна Фентоне, коханий мій,
Все ж намагайтесь прихилити батька.
А як обставини й благання скромні
Не допоможуть, то... Стривайте, йде хтось!

Відступають убік і тихо розмовляють далі.

Входять М'ялоу, Нікчем і Спритлі.

М'ялоу Перебийте їм розмову, пані Спритлі. Нехай мій
небіж зараз сам освідчиться їй.

Нікчем Спробую. Купив, не купив, а поторгуватись
можна.

М'ялоу Тільки не бійся!

Нікчем Ні, я її не боюся, що вона мені! Але таки страш-
нувато.

Спритлі Панночко, послухайте-но, ось пан Нікчем хоче
поговорити з вами.

Анна Іду, іду!
(*Фентонові*)

Оце то батько вибрав —
Букет смердючий щонайгірших вад,
Зате на рік прибутку триста фунтів!

Спритлі А ви як поживаєте, дорогий пане Фентоне? Можна вас на одне слово?

М'ялоу Ось вона йде. Сміливіше, хлопче! Згадай, який у тебе був батько!

Нікчем Так, у мене був батько, панно, дядько знає про нього багато кумедних історій. Розкажіть, будь ласка, дядьку, панні, як він раз украв із пташника дві гуски, прошу вас!

М'ялоу Панно, мій небіж любить вас.

Нікчем Авжеж, люблю, як кожну жінку в цьому графстві.

М'ялоу Ви будете з ним жити, як вельможна леді.

Нікчем Его ж, як леді, не вельможна, а так собі, середня.

М'ялоу Він запише на вас сто п'ятдесят фунтів прибутку.

Анна Дорогий пане М'ялоу, дайте своєму небожеві освідчитись самому.

М'ялоу Залюбки! Дякую вам, дякую за таку підтримку!
(*Нікчемові*)

Панна хоче поговорити з тобою. Я вас залишу самих.

Анна Ну, пане Нікчеме?

Нікчем Ну, любя панно?

Анна Яка ваша остання воля?

Нікчем Остання воля? Отакої, нічого собі жарт! Я ще не склав своєї останньої волі, хвалити бога, я не такий хирляк.

Анна Я не те мала на думці, пане Нікчеме. Я питаю, чого ви хочете від мене?

Нікчем Широ казати, я сам хочу від вас дуже мало або й зовсім нічого не хочу. Це ваш батько й мій дядько надумали одружити нас. Якщо ви згодні, то нехай, а як ні, то комусь іншому пощастить. Дядько з вашим батьком краще за мене все вам пояснять. Спитайте он свого батька, він якраз іде.

Входять Пейдж і пані Пейдж.

Пейдж О, тут пан Нікчем! Будь з ним гречна, доню.
А що шукає біля нас пан Фентон?
Негоже вам тепер сюди вчашати.
Я ж бо сказав, що вже дочку засватав.

Фентон Благаю вас, не гнівайтесь на мене!

Пані Пейдж Забудьте, голубе, про нашу Анну.

Пейдж Вона не пара вам, ви це вже чули.

Фентон Але ж, послухайте...

Пейдж Ні, годі, сер.
Присутність ваша тут — для нас образа.
А вас, панове, прошу до світлиці.

Пейдж, М'ялоу й Нікчем виходять.

Спритлі

(Фентонові)

Поговорили б ви ще з пані Пейдж.

Фентон О пані Пейдж, моя любов до Анни
Така велика, щира й безоглядна,
Що хоч би хто мене картав і ганив,
Кохання прапора не опушу я
Й не відступлю. Підтримайте мене!

Анна Той дурень світ мені зав'яже, мамо!

Пані Пейдж Ні, в мене краший є жених для тебе.

Спритлі

(вбік)

Це, безперечно, мій господар, доктор.

Анна То вже в могилу ліпше закопайте
Мене живцем, ніж з нелюбом еднати.

Пані Пейдж Не побивайсь так, доню. Вам же, сер,
Не стану я ні ворогом, ні другом,
А взнаю спершу, що на серці в Анни,
І діятиму далі з нею в згоді.
Прощайте поки що, нехай іде,
Щоб не розгнівала даремне батька.

Фентон Прощайте, пані Пейдж. Прощай, кохана.

Пані Пейдж і Анна виходять.

Спритлі Це все я! Все я! Невже ви, сказала я їй, захочете
віддати свою дитину якомусь дурневі чи знахареві? Погляньте кра-
ще на пана Фентона. Це все я!

Фентон Спасибі, ось тобі платня. А перстень
Сьогодні ж передай коханій Анні.
(*Дає їй перстень і гроші*)

Сприглі Хай вам бог пошле щастя!

ФЕНТОН ВИХОДИТЬ.

Яке в нього добре серце! За такого чоловіка жінка піде у вогонь і в воду. Хоча все-таки хай би краще Анну взяв мій господар. Чи, може, пан Нікчем? Чи справді пан Фентон? Я зроблю все, що зможу, для кожного з них, бо я їм обіцяла і дотримаю слова, але най-більше поклопочусь про пана Фентона. Ох, та мені ж мої дві дами дали доручення до сера Джона Фальстафа. А я, дурепа, замість бігти до нього, дарма гаю час.

(*Виходить*)

СЦЕНА 5

Кімната в заїзді «Підв'язка».

Входять Фальстаф і Бардольф.

Фальстаф Агов, Бардольфе!

Бардольф Слухаю, сер.

Фальстаф Принеси мені квартиру вина. Та поклади в нього сухарів.

Бардольф виходить.

Дожити до такого, щоб тебе винесли в коші, мов купу тельбухів з різниці, й вивернули в Темзу! Ну, коли я дам себе ще раз так обдурити, то хай із мене витрусять мозок, підсмажать і віддадуть собаці під Новий рік! Ті мерзотники вкинули мене в рівчак і навіть не скривилися, наче топили сліпих цуценят, яких не шкода, бо сука привела їх півтора десятка. А могли б же зметикувати, що зі своєю вагою я враз піду на дно. І хоч би воно було й таке завглибшки, як пекло, я однаково миттю б його досяг. Добре, що місце там виявилось мілке і берег положистий. А для мене така смерть страшна, бо потопельник набрякає у воді, а що з мене стало б, якби я ще й набряк? Був би як гора!

Входить Бардольф з вином.

Бардольф Там, сер, прийшла Спритлі, хоче побалакати з вами.

Фальстаф Стривай, нехай я спершу домішаю вина до води з Темзи, а то в мене в животі такий холод, ніби я наковтався бурюльок замість пігулок. А тепер клич її.

Бардольф Заходьте, жінко!

Входить Спритлі.

Спритлі З вашого дозволу... Вибачте ласкаво... Доброго ранку, ваша милосте.

Фальстаф

(*Бардольфові*)

Забери келихи. І завари мені кварту вина, як па-
лежить.

Бардольф З яйцями, сер?

Фальстаф Ні, самого. Я не хочу курячих зародків у вині.

Бардольф виходить.

Ну, що скажеш?

Спритлі Та я прийшла до вашої милості від пані Форд.

Фальстаф Від пані Форд? Доволі з мене твоєї пані Форд!
Вона мені вже в печінках сидить!

Спритлі Ох лишенько мое! Та це ж не її вина. Вона, сердешна, так лаяла служників! Вони помилилися й пішли не в тому керунку.

Фальстаф Я також помилвся, повіривши обіцянкам дурної баби.

Спритлі Вона, бідолашна, так побивається, що якби ви її побачили, то й самі пожаліли б. Її чоловік сьогодні зранку йде на соколинні лови, от вона й просить вас прийти до неї ще раз між восьмою і дев'ятою. Мені наказано хутенько принести відповідь. Пані Форд винагородить вас за все, повірте мені.

Фальстаф Ну гаразд, скажи їй, що я прийду. Але спершу нехай подумає, що таке чоловіча стать, нехай зважить, яка вона слабка від природи, і належно поцінує мою мужність і вірність.

Спритлі Я все, все скажу.

Фальстаф Неодмінно! Отже, між дев'ятою і десятою?

Спритлі Між восьмою і дев'ятою, сер.

Фальстаф Гаразд, іди, я не забуду.

Спритлі Бувайте здорові, сер.
(*Виходить*)

Фальстаф Дивно, чого це й досі немає пана Хорта, адже він прислав мені сказати, щоб я чекав на нього. Грошки його мені подобаються.

Входить Форд.

А ось і він!

Форд Здорові були, сер.

Фальстаф Ну що, пане Хорте, ви хочете довідатись, як мені повелось у Фордової дружини?

Форд Саме того я й прийшов, сер Джоне.

Фальстаф Я не брехатиму вам, пане Хорте. В назначену годину я був у неї.

Форд І пощастило вам, сер?

Фальстаф Зовсім не пощастило, пане Хорте!

Форд Чому, сер? Вона передумала?

Фальстаф Ні, пане Хорте, не передумала, але тільки-но ми встигли обнятися, поцілуватись, присягнутись одне одному у вічному коханні, словом, зіграти пролог до своєї любовної комедії, як до хати вдерся той підлий роконосець, її чоловік, вічно гнаний демонами ревнощів, а слідом за ним — ціла гурма його приятелів, таких самих шаленців, як і він. Уявіть собі, він запросив їх обшукати дім, щоб знайти коханця своєї дружини!

Форд Як, саме тоді, коли ви там були?

Фальстаф Так, саме тоді.

Форд Ну й що, він шукав вас і не знайшов?

Фальстаф Зараз почуєте. На щастя, прибігла така собі пані Пейдж, попередила нас, що Форд от-от з'явиться зі своєю ватагою, і на її пораду стривожена й розгублена пані Форд сховала мене в кіш із брудною білизною.

Форд У кіш!

Фальстаф Слово честі, в кіш! Запакували мене в просяклі потом сорочки й шкарпетки, у брудні панчохи й заляпані серветки. Запевняю вас, пане Хорте, ніколи ще людських ніздрів не вражала така жажлива суміш смородів.

Форд І довго ви там пролежали?

Фальстаф Ви тільки послухайте, пане Хорте, яку муку я витерпів, щоб підбити пані Форд на гріх задля вашого добра. Отак убгавши мене в кіш, вона гукнула двоох служників, Фордових лакуз, і звеліла їм віднести брудну білизну, тобто мене, на луг до пральні. Вони взяли кіш на плечі, проте в дверях зустрілися з тим ревнивим негідником, своїм господарем, і він почав допитуватись, що вони несуть. Я затремтів зі страху: ану ж той навіжений загляне в кіш! Але доля, видно, призначила Фордові бути рогоносцем, бо відвернула його руку. Він поквапився далі шукати мене, а я, нібито брудна білизна, рушив на плечах у своїх носіїв до пральні. Ви тільки подумайте, пане Хорте: за одну годину я пережив три види смертельних мук. По-перше, мало не помер зі страху, що мене знайде той ревнивий баран. По-друге, мало не переломився надвое, коли мене зігнули в кільце, головою до п'ят, як загинають добре загартовану іспанську шпагу вістрям до руків'я. І, нарешті, мало не задихнувся, заткнутий, наче міцний спирт у сулії, брудним ганчір'ям, що пріло від поту й сала. Подумайте лишень: людина моєї статури, що від спеки тане, як масло, мліє і сходить потом,—ця людина раптом опиняється в тісному коші під купою брудної білизни! Просто диво, що я не задушився. І до всього, коли я, мов голландська печеня, наполовину всмажився у своєму власному салі, мене вкинули просто в Темзу й остудили у воді, наче розпечену підкову. Подумайте лишень, пане Хорте, я був такий гарячий, що аж засичав у річці!

Форд Широ каюся, сер, мені дуже прикро, що вам довелося все це витерпіти через мене. Отже, моя справа безнадійна. Ви ж більше не візьметесь за неї?

Фальстаф Пане Хорте, хай мене вкинуть в Етну, як уже вкидали в Темзу, коли я відступлюся від пані Форд! Сьогодні вранці її чоловік подався на соколині лови, і вона знов запросила мене на побачення. Між восьмою і дев'ятою годиною, пане Хорте.

Форд Восьма минула, сер.

Фальстаф Справді? Ну, то я біжу до неї. Прийдіть до мене, коли вам буде зручно, пане Хорте, й довідаєтесь, як мені повелося. Ось побачите, що все скінчиться добре і ви її здобудете. Бувайте здорові. Вона буде ваша, пане Хорте, ви наставите роги тому клятому Фордові!

(Виходить)

Форд Що? Чи це мені причулося? Чи приснилося? Може, я справді сплю? Прокиньтесь, пане Форде, прокиньтесь! У найкращому вашому камзолі — дірка! Ось що означає бути одруженому! Ось що означає мати білизну й коша на неї! Ну добре ж, я їм покажу, хто я такий, я спіймаю того розпусника на гарячому. Він тепер у моєму домі й уже не сховається, нема такого місця, де б я його не знайшов. Не залізе ж він у гаманець чи в коробочку з перцем. Та щоб той дідько, який опікується ним, і цього разу не допоміг йому, я шукатиму навіть там, де ніхто не сховається. Хоч я й не зміг unikнути своєї ганьби, але вона не примусить мене змиритися. І коли вже я дістав оздобу, що доводить мене до сказу, то я виправдаю давню приказку: не дражни бугая, коли не хочеш скуштувати його рогів.

(Виходить)

ДІЯ ЧЕТВЕРТА

СЦЕНА І

Вулиця у Віндзорі.

Входять пані Пейдж, Спритлі й Вільям.

Пані Пейдж Як ви гадаєте, він уже у Фордів?

Спритлі Напевне вже там або ось-ось надійде. Але він страх який лютий, що його вкинули у воду. Пані Форд просить, щоб ви негайно йшли до неї.

Пані Пейдж Я скоро буду, тільки проведу свого хлопця до школи. О! А ось і його вчитель іде, видно, в них сьогодні вільний день.

Входить Еванс.

Що, велебний отче, сьогодні не буде навчання?

Еванс Не буде, пан Нікчем попрошив мене відпустити хлопців погуляти.

Спритлі Хай бог благословить його добре серце.

Пані Пейдж Велебний отче, мій чоловік каже, що книжки не додали нашому синові ні крихти розуму. Будь ласка, попитайте його трохи з граматики.

Еванс Ходи шюди, Вільяме. Підійми голову, ну!

Пані Пейдж Ходи, синку, ходи. Підійми голову й відповідай учителеві. Не бійся.

Еванс Вільяме, скажи, скільки чишел має іменник?

Вільям Двоє.

Спритлі Як, тільки двоє імен? Та в самому Віндзорі їх сила силенна!

Еванс Тихо, не жаважайте! Як буде по-латинському «гарний»?

Вільям Pulcher.

Спритлі Пухлий? Хіба пухлий гарний? Це хтось дурний вигадав таке!

Еванс Ох же й темна жінка! Читайте, прошу ваш. Що означає Iapis, Вільяме?

Вільям Камінь.

Еванс А як буде камінь?

Вільям Жорно.

Еванс Ні, камінь буде Iapis, добре жапам'ятай собі.

Вільям Lapis.

Еванс Гаражд, Вільяме. А тепер скажи, від якої частини мови походять артиклі?

Вільям Артиклі походять від займенників і відмінюються так: singulariter nominativo — hic, haec, hoc.

Еванс Правильно, наживний — hic, haec, hoc. А родовий, genitivo — huius, жатям собі. Ну, а як буде жнахідний?

Вільям Accusativo — hunc.

Еванс Прощу тебе, шинку, жапам'ятай: accusativo буде hunc, hanc, hunc.

Спритлі Гунг, ганг! Це вже, мабуть, по-собачому, а не по-латинському.

Еванс Годі вам птякати, жінко! А як буде кличний відмінок, Вільяме?

Вільям Агов, vocativo, агов!

Еванс Жапам'ятай, шинку, кличний відшутній, caret.

Спритлі І справді кара, хтозна-тільки за віщо.

Еванс Годі вам, кажу!

Пані Пейдж Помовчте.

Еванс А як буде родовий у множині, Вільяме?

Вільям Родовий?

Еванс Так.

Вільям Родовий буде *hogum, haum, hogum.*

Спритлі Тю-тю, вимагати від дитини, щоб вона казала про те, як родять з горем!

Еванс Пошоромтешь, жінко!

Спритлі Самі посоромилися б. Учити дитину таких слів! Казати, щоб вона гикала, а тоді ще й «родити з горем». Агій на таку науку!

Еванс Чи ви ждуріли? Чи й шправді нічогішінько не тямите у відмінках, чишлах і родах? Дурнішої жінки я жроду не бачив шеред хрешеного люду!

Пані Пейдж Прошу вас, цитьте.

Еванс А тепер, Вільяме, провідмініяй мені кілька жайменників.

Вільям Та я їх забув...

Еванс А ти жгадай: *qui, quae, quot*, який, яка, яке. Бо коли жабудеш *qui, quae, quot*, то діштанеш прочуханки. Ну, годі на шьогодні, можеш іти гуляти.

Пані Пейдж Я бачу, він більше знає, ніж я сподівалася.

Еванс У нього добра пам'ять. Прощавайте, пані Пейдж.

Пані Пейдж Прощавайте, велебний отче.

Еванс виходить.

Іди, синку, додому. Я теж іду, бо й так уже забарилася.

Виходять.

СЦЕНА 2

Кімната в домі Форда.

Входять Фальстаф і пані Форд.

Фальстаф Пані Форд, ваш смуток переважив усі мої муки. Я бачу, яке вірне ваше кохання, і заплачу за нього сповна, як і звик платити,— не тільки любов'ю, а й усім, що належить у таких випадках. Але чи ви певні, що вашого чоловіка немає тут?

Пані Форд Він подався на лови, любий сер Джоне.

Пані Пейдж

(за лаштунками)

Агов, сусідко, ви вдома?

Пані Форд Сховайтесь у цю кімнатку, сер Джоне!

Фальстаф виходить.

Входить пані Пейдж.

Пані Пейдж Слушайте, голубко, хто ще, крім вас, є в домі?

Пані Форд А що? Крім служників, немає нікого.

Пані Пейдж Справді?

Пані Форд Ну звичайно.

(Тихо)

Говорить голосніше!

Пані Пейдж Яка я рада, що у вас нікого немає!

Пані Форд Чому це?

Пані Пейдж А тому, серце моє, що ваш чоловік знову здурів. Аж пініться, так свариться з моїм чоловіком, лає всіх одружених, проклинає всіх Євниних дочок, стукає себе по лобі й кричить: «Прорізаються роги, прорізаються!» Я не раз бачила божевільних, але проти нього вони тихі й лагідні, мов ягнята. Яке щастя, що тут немає того гладкого рицаря!

Пані Форд А що, хіба мій чоловік говорив про нього?

Пані Пейдж Тільки про нього й торочить! І присягається, що, коли він того разу обшукував будинок, рицаря винесли в коші з брудною білизною. Запевняє мого чоловіка, що той і тепер тут, відрадив усе товариство їхати на лови й хоче знов перевірити свою підозру. Як добре, що рицаря тут немає, тепер ваш чоловік нарешті зрозуміє, який він був дурний.

Пані Форд А він ще далеко, пані Пейдж?

Пані Пейдж Ні, недалеко, в кінці вулиці, ось-ось буде тут.

Пані Форд Я пропала! Рицар у мене.

Пані Пейдж Коли так, то ви зганьбили себе навіки, а він, вважайте, вже мертвий. Що ви за жінка! Мерщій спровадьте його, не гайтеся ані хвилини, вже краще ганьба, ніж убивство!

Пані Форд Як же мені його спровадити? Куди діти? Може, знов сховати в кіш?

Входить Фальстаф.

Фальстаф Ні, в кіш я більше не залізу. Може, я встигну втекти, поки він надійде?

Пані Пейдж На жаль, троє Фордових братів пильнують біля дверей з пістолями, щоб ніхто не вийшов із дому. Якби не вони, то ви, може, й утекли б. Чого ви стоїте?

Фальстаф А що ж мені робити? Я залізу в димар.

Пані Форд Ні, вони, як повертаються з ловів, то завжди розладовують свої мисливські рушниці в димар.

Пані Пейдж Залізьте в піч.

Фальстаф А де вона?

Пані Форд Ні, він і там вас знайде. Тут нема жодної шафи, скрині, валізи, жодного коша, темного кутка чи льоху, якого б він не пам'ятав, і він неодмінно шукатиме скрізь. У цьому домі ви від нього не сховаєтесь.

Фальстаф Ну, то я вийду в двері, хай буде, що буде.

Пані Пейдж Коли ви з'явитесь надворі в такому вигляді, як є, вас чекає смерть, сер Джоне. Хіба що вийдете перевдягненим.

Пані Форд Як же ми його перевдягнемо?

Пані Пейдж Сама не знаю. Лїхо, та й годі! Наше жіноче вбрання на нього не налізе. А то ми могли б надягти йому на голову капелюшок, зверху запнути хусткою, на плечі накинути шаль і так випроводити з дому.

Фальстаф Придумайте щось, любі мої! Що завгодно, все буде краще, ніж видиме вбивство!

Пані Форд Там нагорі є одяг тітки моєї служниці, гладкої брейнфордської знахарки.

Пані Пейдж Йй-богу, той одяг буде якраз па нього, знахарка така сама огрядна, як і він. А ось її капелюшок і шаль. Біжіть на-гору, сер Джонел!

Пані Форд Мершій, любий сер Д'жоне! А ми з пані Пейдж пошукаємо якоїсь хустки вам на голову.

Фальстаф виходить.

Пані Форд Я б хотіла, щоб мій чоловік зустрів його в такому вбранні. Він терпіти не може старої брейнфордської знахарки, запевняє, що вона відьма, й заборонив їй приходити до нас. Нахвалювався навіть, що налущцює її, як побачить у нашому домі.

Пані Пейдж Нехай господь підведе Фальстафа під палицю вашого чоловіка, а вже палицею нехай водить чорт.

Пані Форд А мій чоловік справді йде сюди?

Пані Пейдж Так, з твердим наміром знов скрізь шукати. І розповідає про ту пригоду з кошем. Звідки він міг про неї дізнатися?

Пані Форд Ми це з'ясуємо. Я загадаю служникам знов ви-нести йому назустріч коша з брудною білизною, як того разу.

Пані Пейдж Але ж він зараз буде тут. Треба швидше пере-брати рицаря на брейнфордську знахарку.

Пані Форд Добре, я тільки скажу служникам, що їм робити з кошем. Ідіть нагору, а хустку для нього я принесу.
(*Виходить*)

Пані Пейдж Хай би його чорти вхопили, клятого розпусника. Нашої карі для нього замало.

Ми ж хоч і відчайдушні жартівниці,
Чужа розпуста нам і вчинки ниці.
А бруд віддавна ходить в позолоті,
І чорт живе у тихому болоті.
(*Виходить*)

Входить пані Форд із двома
служниками.

Пані Форд Беріть-но, хлопці, знов цього коша на плечі. Ваш господар уже заходить у двері, і коли він загадає вам поставити коша додолу, ви так і зробіть. Ну, швиденько!

1-й служник Ану, берімо.

2-й служник Дай боже, щоб у ньому знов не сидів рицар.

1-й служник Ох, правда! Краще вже носити каміння, ніж його.

Входять Форд, Пейдж, Каюс, Еванс
і М'ялоу.

Форд Добре, а коли виявиться, що це правда, пане Пейдже, ви й тоді будете кепкувати з мене? Поставте коша, негідники! Нехай хтось погукає сюди мою дружину. Я знаю, кого ви несе-те в коші! Ох ви ж, мерзотники! Вас тут ціла зграя, ватага, банда! Ви всі змовились проти мене! Ось де самому чортові стане соромно! Жінко, де ти там? Ходи сюди! Побачимо, яку білизну ти посилаєш прати!

Пейдж Це вже казна-що, пане Форде! Вам не можна да-вати волі, вас треба зв'язати!

Еванс Че божевілля! Він шікаєтьшя, як шкажений шо-бака!

М'ялоу Негарно, пане Форде, справді негарно!

Форд Отож-бо й воно, що негарно!

Входить пані Форд.

Ходить ближче, пані Форд. Ось вона — чесна, порядна, вірна жінка, яку замучив її чоловік, ревнивий дурень! Адже мої підозри безпід-ставні, шановна моя дружино, правда?

Пані Форд Бог мені свідок, що правда, коли ти підозрюєш мене в чомусь нечесному.

Форд Гарно брешеш, безсоромна, бреши й далі. Ану, вплазь, іроде!
(Витягає з кошика білизну)

Пейдж Це вже гірше за божевілля!

Пані Форд І тобі не соромно? Облиш білизну!

Форд Тепер я вже тебе спіймаю!

Еванс Так рожумні люди не роблять. Невже ви труши-тимете білижну швоеї дружини? Годі вам!

Форд Спорожніть коша, чули?

Пані Форд Ну навіщо тобі ця білизна, навіщо?

Форд Пане Пейдже, я можу заприсягтися вам своїм чесним ім'ям, що вчора в цьому коші з мого дому винесли одного баламута. То чом би йому й сьогодні не схватися там? Він тепер

знов у моєму домі, я певен. Я знаю це з надійного джерела, мої ревності мають підставу. Витягайте білизну!

Пані Форд Коли ти знайдеш там якогось чоловіка, то вбий його, як блоху.

Пейдж Тут нема ніякого чоловіка.

М'ялоу Скажу вам по-дружньому, пане Форде, так не годиться робити. Ви самі собі шкодите.

Еванс Пане Форде, вам треба молитишя, а не потурати швоїй уяві. Че пуштї ревності.

Форд Ну що ж, тут його нема, я вже бачу.

Пейдж І ніде нема, ви його вигадали.

Форд Допоможіть мені ще цього разу обшукати дім. Коли ми нікого не знайдемо, збиткуйтеся з мене як хочете, нехай я назавжди стану для вас посміховиськом. Хай кажуть: «Ревнивий, як Форд, що шукав коханця своєї дружини в горіховій шкаралупці». Але послухайте мене ще сьогодні, ходімо обшукати дім.

Пані Форд Агов, пані Пейдж! Спускайтеся сюди зі старою, бо мій чоловік хоче обшукати кімнату нагорі!

Форд Зі старою? Яка ще там стара?

Пані Форд Та прийшла тітка нашої служниці. Ота, з Брейнфорда.

Форд Як? Та відьма, та шльондра, та стара облудниця! Я ж заборонив їй показуватися в нас. Мабуть, прийшла з якимось дорученням, еге ж? Ходить, заклинає, заговорює, виливає віск, ще якось морочить людям голову, а ми, дурні, не знаємо, що за тим ворожінням ховається. Ану, спускайся, відьмо, спускайся, чаклунко, я тобі полатаю боки!

Пані Форд Ой ні, чоловіче, любий мій, не треба! Панове, не давайте йому бити стару жінку!

Входять Фальстаф у жіночому вбранні
й пані Пейдж.

Пані Пейдж Ходімо, тітонько Ліз, дайте мені руку.

Форд Ах, Ліз! А не лізь сюди, не лізь!

(Б'є Фальстафа палицею)

Геть із мого дому, відьмо, чаклунко, пронозо, шльондро, стара помийнице! Геть! Я тебе наворожу, я тебе начаклую!

Фальстаф вибігає.

Пані Пейдж І не соромно вам? Ви мало не вбили бідолашну жінку.

Пані Форд І справді мало не вбив! Гарно ж ти дбаєш про мою честь!

Форд Хай її дідько вхопить, ту відьму!

Еванс

(убік)

Йй-богу, й мені ждається, що вона таки відьма. Я не люблю, коли в жінки роште борода, а в неї я помітив під хушською гушту бороду.

Форд Ходімо, панове, прошу вас, ходімо! Зараз ви побачите, що мої ревності мали підставу. Якщо я своїм гавкотом не наведу вас на слід, не вірте більше моему мисливському чуттю!

Пейдж Ну що ж, задовольнімо ще раз його примху. Ходімо, панове.

Форд, Пейдж, Каюс і Еванс виходять.

Пані Пейдж Добре він його намолотив.

Пані Форд Так, думаю, що чимало полови з нього вимолотив.

Пані Пейдж Я освячу ту його палицю й повішу в церкві над вітварем. Вона прислужилася доброму ділу.

Пані Форд Як ви гадаєте, чи не провчити нам його ще раз? Так, щоб і не зрадити своєї жіночої скромності і щоб сумління було чисте.

Пані Пейдж Я певна, що на розпусту його вже не потягне, ми з нього цей дух вигнали. Якщо тільки сатана не опанував навіки його душу, він більше не пробуватиме спокусити нас.

Пані Форд А може, розповімо своїм чоловікам, як ми його провчили?

Пані Пейдж Неодмінно розповімо, хоч би для того, щоб вигнати з голови вашого чоловіка химери, що його посіли. І коли він разом з моїм чоловіком вирішить, що той гладкий розпусник заступає ще більшої кари, ми знову візьмемось до нього.

Пані Форд Я певна, що вони захочуть осоромити його прилюдно. Та й мені здається, що наша гра не буде завершена, коли ми не виставимо його всім на посміховисько.

Пані Пейдж Ну, то вигадаймо ще щось. Куймо залізо, поки гаряче.

Виходять.

СЦЕНА 3

Кімната в заїзді «Підв'язка».

Входять господар заїзду й Бардольф.

Бардольф Пане, німці просять трьох коней. Завтра до двору має прибути сам герцог, і вони хочуть виїхати йому назустріч.

Господар Що це за такий таємничий герцог? При дворі я нічого не чув про нього. Я сам побалакаю з тими німцями. Вони розмовляють по-нашому?

Бардольф Так, пане. Я їх покличу до вас.

Господар Коней я їм дам, але хай заплатять. Я з них здеру добрі гроші. Вони вже цілий тиждень порядкують у моєму заїзді, як у себе вдома, я через них відмовив іншим гостям, то нехай платять. Я їм спорожню кишені. Ходімо.

Виходять.

СЦЕНА 4

Кімната в домі Форда.

Входять Пейдж, Форд, пані Пейдж, пані Форд і Еванс.

Еванс Це найкраща з усіх жіночих витівок, про які мені доводилося чути!

Пейдж І він обом вам прислав листи одночасно?

Пані Пейдж Ми отримали їх десь хвилин за п'ятнадцять одна після одної.

Форд Пробач, дружино. Відтепер ти вільна
Робити все, що хочеш. Швидше я
Подумаю, що сонце охолело,
Аніж що ти зрадлива. Єретик
Навернений — твердий подвійно в вірі.

Пейдж Це добре, але, може, забагато?
Погані й ревності, й надмірне каяття.
Вернімсь до наших планів. Хай жінки
Призначають знову зустріч товстунові,
А ми його, спіймавши, провчимо.

Форд Ну, то погодьмося на їхній задум.

Пейдж Як? Призначити йому побачення опівночі в лісі?
Та що ви! Туди він нізачо не прийде!

Еванс Ви кажете, що його вже були вкинули в річку, а потім добре набили, нібито як брейнфордську відьму? Ну, то він шмертельно наляканий і не прийде на побачення. Думаю, що плоть його шуворо покарана, і хтиві жадання покинули його нажавжди.

Пейдж І я так гадаю.

Пані Форд Прикиньмо краще, що йому зробити,
А заманити ми його зумієм.

Пані Пейдж Я пригадаю вам переказ давній.
Мисливець Герн, що був колись лісничим
У Віндзорському лісі, й після смерті
Навідує його в зимові ночі.
Страшний, рогатий, коло дуба ходить,
Бряжчить важким залізним ланцюгом,
На пні дерева сушить, вівці краде,
На кров худобі зводить молоко.
Ми від дитинства знаємо цю казку,
Старовина, що в кожне диво вірить,
Її як правду нам передала.

Пейдж Це так, і нині дехто ще боїться
У глупу ніч повз того дуба йти.
Але до чого це?

Пані Пейдж А ось до чого.
Ми Фальстафа намовимо з'явитись
В той ліс до нас у Герновій подобі.

Пейдж Ну добре, хай він саме так і зробить —
Рогатим Герном з'явиться до вас.
А далі що? Як поведемося ми?

Пані Пейдж А ось послухайте, що далі буде.
Ми нашу Анну та малого сина
І ще кількох таких дітей одягнем
Як фей і ельфів у зелене й біле,
Голівки їм свічками увінчаєм
І в руки калатальця всім дамо.
Коли ми з Фальстафом почнем розмову,
Хай вибіжать вони із-за кушів,
Співаючи. А ми, як їх побачим,
То, ніби з ляку, зразу втечемо.
А діти хай розпусника оточать,
Мов духи, і почнуть його щипати

Й допитуватись, як посмів він, смертний,
На їхні грища потаємні в лісі
З'явитися.

Пані Форд І, поки він не скаже
Ім правди, хай печуть його свічками
Й щипають.

Пані Пейдж А як все він розповість,
Ми вийдем, стягнемо із нього роги
І з глумом поведем його у Віндзор.

Форд Це буде для дітей важке завдання.

Еванс Дарма, я навчу їх, що вони мають робити, та
й шам ладен перебратися хоч і на мавпу, аби тільки припекти шта-
рого грішника швічкою.

Форд Ну, то чудово. Я іду по маски.

Пані Пейдж Хай Анна буде королева фей.
Її ми вдягнемо у сукню білу.

Пейдж Я шовку сам куплю.
(Убік)

В уборі тому
Із лісу Нікчем викраде її
Та й до вінця.
(Голосно)

Ну, шліть по товстуна!

Форд А я піду до нього як пан Хорт.
Мені він скаже все й на все пристане.
За це не бійтесь. Нумо готувати
Для наших фей та ельфів їхні строї.

Еванс Ходімо швиденько. Це буде найкраща в швіті
рожвага, найчешніше ошуканштво!

Пейдж, Форд і Еванс виходять.

Пані Пейдж Ви, пані Форд, пошліть іще раз Спритлі
Дізнатися, що думає сер Джон.

Пані Форд виходить.

Я ж з доктором домовитись біжу.
Сьогодні викрасти він має Анну.
Той Нікчем — дурень дурнем, хоч багатий.

Мій чоловік в зяті його обрав,
Я ж за Каюса. Він-бо грошовитий
І має руку при дворі. Тому,
Хоч би там що, я Нен віддам йому.

СЦЕНА 5

Кімната в заїзді «Підв'язка».

Входять господар заїзду і Бевз.

Господар Тобі чого, одоробало? Чого, товстошкура пико? Відповідай, кажи, шпар, коротко, швидко, одним духом, чув?

Бевз Та я, сер, прийшов від свого господаря, пана Нікчема, до сера Джона Фальстафа.

Господар Он там його покій, його дім, його замок, його ліжка і його лавка. На стінах свіжими фарбами намальована давня повість про блудного сина. Підійди, постукай, погукай його! Він зареве до тебе голосом людожера. Постукай, кажу!

Бевз До нього саме зайшла жінка, гладка стара жінка. Я краще почекаю, сер, поки вона вийде. Бо насправді мені треба до неї.

Господар Що, гладка жінка? Ще обкрадуть рицаря! Ану, я сам погукаю його. Гей, відважний рицарю, мужній сер Джоне, відгукнись на всю потугу своїх вояцьких легенів: ти там? Це я, твій господар, твій горілчаний брат!

Фальстаф

(за лаштунками)

Що сталося, господарю?

Господар Тут якийсь варвар чекає на твою гладку стару жінку. Випровадь її, шалапуте, негайно випровадь! У мене пристойний заїзд, а ти тут улаштуєш потаємні побачення, тьху!

Входить Фальстаф.

Фальстаф Годі тобі, господарю, не репетуй. До мене справді щойно приходила гладка стара жінка, то й що з того? Вона вже пішла.

Бевз Вибачте, сер, то була не брейнфордська ворожка?

Фальстаф Вона, роззяво. А навіщо вона тобі?

Бевз Мій господар, пан Нікчем, сер, побачив, що вона йде вулицею, і послав мене спитати в неї, сер, про того Німа, що поцупив у нього ланцюжок, сер, чи то він-таки поцупив його, чи ні.

Фальстаф Я говорив про це з ворожкою.

Бевз І що, з вашого дозволу, вона сказала, сер?

Фальстаф Сказала, що ланцюжок поцупив той самий чоловік, який його й свиснув у пана Нікчема.

Бевз Ти ба! Шкода, що я сам не встиг побалакати з тією жінкою. Мій господар хотів, щоб я спитав у неї ще про одне.

Фальстаф Про що? Кажі!

Господар Ну, розповідай, швидше!

Бевз Мені наказано не розповідати, а мовчати, сер.

Господар Якщо будеш мовчати, то гляди, щоб ти не замовк у нас навіки.

Бевз Та що ви, сер! Тут нічого такого немає. Я тільки мав спитати про панну Пейдж: одружиться мій господар із нею чи не одружиться? Як йому судилось?

Фальстаф Отак і судилось.

Бевз Як, сер?

Фальстаф Одружиться або не одружиться. Іди й скажеш йому, що стара мені так наворожила.

Бевз Отак можна й сказати, сер?

Фальстаф Певне, що можна, страхопуде. Отак і скажи!

Бевз Дякую, ваша милосте, піду втішу свого пана.
(*Виходить*)

Господар Ну й дурисвіт ти, сер Джоне, ну й дурисвіт! А ворожка справді була в тебе?

Фальстаф Була, господарю, і за один раз навчила мене більше, ніж я навчився за ціле своє життя. І плати не взяла, ще й мені заплатила за науку.

Входить Бардольф.

Бардольф Ох, лишенько, пане, злодійство! Чисте злодійство.

Господар Де мої коні? Кажі до пуття, шельмо!

Бардольф Втекли разом зі злодіями. Тільки-но ми доїхали

до Ітона, той шахрай, що позад нього я сидів, скинув мене в ковбаню, а самі вони підстрожили коней і зникли, мов три німецькі чорти, три доктори Фаусти!

Господар Вони поїхали зустрічати герцога, бовдуре! Як ти смієш казати, що вони втекли? Німці — чесні люди!

Входить Е в а н с.

Еванс Де гошподар жаїжду?

Господар Що сталося, велебний отче?

Еванс Накидайте оком на швоїх гоштей. До мішта приїхав один мій приятель і рожповів мені, що в наших краях об'явилишть якісь троє німців-жлодіїв, обікрали вшіх гошподарів жаїждів у Ретінжі, Мейтенгеті і Колпруці, жабрали в них коней і гроші. Я бажаю вам добра, тому прийшов попередити ваш. Ви людина рожумна й дотепна, шамі можете хоч кого обдурити, не личить вам бути обдуреному. Прощавайте.

(*Виходить*)

Входить Ка ю с.

Каюс Де господар «Підв'язка»?

Господар Тут, пане докторе, розгублений і спантеличений.

Каюс Я не знаю, чи це правда, але мені казав, що ви готуетесь з парад зустрічати німецький герцог. Я давав вам слово честі, що при дворі не чекають ніякий герцог. Я бажаю вам добра, тому попереджай вас. Бувайте.

(*Виходить*)

Господар Кричи пробі, негіднику, чуеш! Допоможи мені, рицарю! Я пропав! Біжи, мчи, гукай, клич, мерзотнику! Я пропав!

Господар і Бардольф виходять.

Фальстаф Про мене, то нехай би весь світ ошукали. Бо мене он не тільки ошукали, а ще й добре помолотили. Коли докотиться до двору, в яку я попав катавасію і як у тій катавасії мене купали й лупцювали, мене засміють, із мене по краплі витоплять усе сало і зроблять із нього рибалкам мастило для чобіт. Йй-богу, дотепники при дворі доти шпигатимуть мене своїми дошкульними, в'їдливими жартами, доки я не зморщуся, мов висушена груша. Ох, не щастить

мені відгоди, як я змахлював, граючи в карти! Якби в мене вистачило терпцю помолитись, я б неодмінно покаявся.

Входить Спритлі.

Отакої! Ти від кого прийшла?

Спритлі Звісно, від обох.

Фальстаф Хай одна йде до чорта, а друга до чортової матері! Отам їм обом місце! Через них я витерпів більші муки, ніж може взагалі витримати кволла людська натура.

Спритлі А вони, гадаєте, не натерпілися? Ще й як! А надто одна з них. Пан Форд так налупцював свою бідолашну дружину, що вона вся в синцях, живого місця на ній не лишив.

Фальстаф Що ти базикаєш про синці? Аби ти побачила, як мене розмалювали з ніг до голови. В усі барви веселки, та ще й мало не схопили як брейнфордську відьму! Якби я не був такий мастак прикидатись і не вдавав, що я звичайна собі стара баба, то сидів би вже у в'язниці в колодках, як справжня відьма!

Спритлі Сер, дозвольте мені побалакати з вами у вашій кімнаті. Ви почуете, як ідуть наші справи, і, я певна, будете задоволені. Оцей лист вам також дещо скаже. Ох, бідолахи мої, скільки треба зусиль, щоб звести вас до купи. Видно, котресь із вас чимось прогнівило господа, що вам так не щастить.

Фальстаф Ну гаразд, ходімо до моєї кімнати.

Виходять.

СЦЕНА 6

Кімната в заїзді «Підв'язка».

Входять Фентон і господар заїзду.

Господар Шкода й починати розмову, пане Фентоне. На душі в мене камінь лежить. Хоч би що ви запропонували, я однаково відмовлюсь.

Фентон А все ж послухай. І як допоможеш,
Дістанеш золотом на сотню більше,
Ніж варті твої коні, слово честі.

Господар Ну, добре, кажіть, пане Фентоне, принаймні я вас не зраджу.

Фентон Ти, певне, чув від мене вже не раз,
Що я чарівну Анну Пейдж кохаю.

Тепер вона мене обрала також,
Наскільки має волю обирати
Для себе пару. Це ось лист від неї,
Такого змісту, що й тебе здивує.
В нім жарт так тісно переплівся з ділом,
Що нарізно їх просто не збагнути.
Велику роль в тім жарті грає Фальстаф,
Твій пожилець гладкий. Про це з листа
Дізнаєшся.

(Показує листа)

Тепер про нашу справу.
Під дубом Герновим вночі сьогодні
Нен зображатиме царицю фей.
Тут сказано в листі, чому. В тих шатах
У розпал грища за наказом батька
Вона повинна тихо відійти
І з Нікчемом негайно мчати в Ітон
Вінчатися. Нен згодилась, сердешна,
Та слухай далі. Мати, навпаки,
Ладнає Нен за доктора Каюса.
Він має викрасти її тихцем,
Коли у метушні про них забудуть,
І повезти до церкви, де вікарій
Їх повинчає. Нен, покірну вдавши,
Й на це погодилась. Стривай, не все ще.
На батькове бажання Нен повинна
Вдягтися в біле, щоб не помилився,
Як випадє хвилина слухна, Нікчем,
А взяв її за руку й вивів з гурту.
Інакші вказівки дала їй мати:
Щоб доктор упізнав її під дубом,
Де всі перебрані і в масках будуть,
Нен має одягтися у зелене
І голову оздобити стрічками.
Каюс її по цих прикметах знайде
Й щипне за руку, щоб ішла за ним.
І батько, й мати мають згоду Анни.

Господар То хто із двох зав'язує їй світ?
Кого з них Анна хоче обдурити?

Фентон Обох, мій друже, і втекти зі мною.
Ти нам повинен пастора знайти,
Щоб після півночі у церкві ждав нас
І, як ми й прагнемо, законним шлюбом
З'єднав і руки наші, і серця.

Господар Що ж, мудрий задум. Я про все подбаю,
Аби лиш дівчина, а пастор буде.

Фентон Навіки станеш ти мені як брат.
А збитки я верну тобі'стократ.

ДІЯ П'ЯТА

СЦЕНА І

Кімната в заїзді «Підв'язка».

Входять *Фальстаф* і *Спритлі*.

Фальстаф Ну все, годі базікати. Іди вже. Я слова дотримаю. Зроблю ще одну, третю, спробу. Може, непарне число виявиться щасливим. Довго ти ще стовбичитимеш тут? Кажуть, що непарні числа завжди приносять щастя — і коли людина народжується, і коли шукає своєї долі, і навіть коли помирає. Ну, гайда!

Спритлі Ланцюг я вам принесу і зроблю все, що тільки зможу, аби роздобути для вас роги.

Фальстаф Іди, кажу, не гай дарма часу. Голову вгору і шмаляй.

Спритлі виходить.

Входить *Ф о р д*.

О, пан Хорт! Добрий день. Слухайте, цього разу я можу сказати вам напевне: сьогодні або ніколи. Приходьте опівночі в ліс до Гернового дуба й побачите там дива.

Форд А хіба вчора ви не ходили до неї? Ви ж самі казали мені, що вона призначила вам побачення.

Фальстаф Ходив, пане Хорте. Тільки пішов до неї підстаркуватим чоловіком, таким, як ви мене оце бачите, а повернувся старою бабою. Того паскуду *Форда* точать пекельні ревності, і він

буває часом як божевільний. Скажу вам широко, пане Хорте: він мене збив на капусту, бо я був у подобі жінки. Адже в подобі чоловіка я б не злякався й Голіафа з навоєм від ткацького верстата в руках, бо знаю, що життя — як човник у тому ж таки ткацькому верстаті: ковзне туди, ковзне сюди. Але я поспішаю, пане Хорте, ходіть зі мною, і я дорогою все розповім. Від самого малку, як я вискубував пір'я в гусей, тікав з уроків і збивав дубцем квітки на грядці, і до вчора я не знав, що таке бути битому. Ходімо, я розкажу вам про того розбійника Форда таке, що ви за голову вхопитесь. Але сю ніч я помщуся йому за все й передам його дружину вам у руки. Ходімо. Нас чекають дива, пане Хорте! Ходімо.

Виходять.

СЦЕНА 2

Віндзорський ліс.

Входять Пейдж, М'ялоу і Нікчем.

Пейдж Сюди, сюди! Сховайтесь у замковий рів і почекаймо там, поки побачимо свічки наших фей. Не прогав, сину, моєї дочки!

Нікчем Отакої! Я балакав з нею, і ми домовились, як упізнати одне одного. Я підйду до феї в білому і скажу: «Цить!», а вона відповість: «Тс-с!» Отак ми й дізнаємось, що це ми.

М'ялоу Це добре, але навіщо ті «цить» і «тс-с»? Досить і білої сукні, щоб її впізнати. Чуєте, годинник уже б'є десяту.

Пейдж Яка темна ніч випала! До такої ночі якраз пасують і свічки, і лісові духи. Дай боже, щоб наша витівка вдалася. Ніхто з нас не хоче ніякого зла, крім чорта, а його ми впізнаємо по рогах. Ходімо, щоб ми були готові.

Виходять.

СЦЕНА 3

Те саме місце.

Входять пані Пейдж, пані Форд і доктор Каюс.

Пані Пейдж Пане Каюсе, моя дочка буде в зеленій сукні. Коли ви побачите, що настав час, беріть її за руку, ведіть до церкви

і швиденько вінчайтесь. Тепер рушайте до лісу поперед нас. Ми з пані Форд повинні йти самі.

Каюс Я знаю, що треба робив. Адью.

Пані Пейдж До побачення, голубе.

Каюс виходить.

Мій чоловік не так зрадіє, що Фальстаф дістане по заслугі, як розсердиться, коли почує, що з нашою дочкою одружився доктор. Та нічого, краще ненадовго посваритися з чоловіком, ніж навіки розбити серце дочці.

Пані Форд Де ж Нен зі своїми феями і той бісів валлієць Г'ю?

Пані Пейдж Вони поховалися в канаві біля Гернового дуба і прикрили свої свічки. Та тільки-но ми зустрінемося із Фальстафом, вони вибіжать із темряви.

Пані Форд Ото ми його налякаємо!

Пані Пейдж Якщо й не налякаємо, то принаймні висмієм, а як ще й налякаємо, то буде двічі смішніше.

Пані Форд Добре ми його пошиємо в дурні.

Пані Пейдж Розпусників таких за вчинки їх
Пошити в дурні аж ніяк не гріх.

Пані Форд Уже скоро північ. Швиденько ходімо до дуба!

Виходять.

СЦЕНА 4

Те саме місце.

Входять Еванс, перебраний на сатира, Анна Пейдж та інші, перебрані на фей.

Еванс Швидше, феї, підбігом! Не жабудьте швоїх ролей. І, не дай боже, не рожгубітьша. Шпушкайтеся жа мною в канаву, а коли я дам умовний жнак, робіть так, як я ваш навчив. Ну, швидше, підбігом!

Виходять.

СЦЕНА 5

Інше місце в лісі.

Входить Фальстаф у подобі Герна, з оленячими рогами на голові.

Фальстаф Віндзорські дзигарі вибили дванадцяту. Наближається вирішальна мить. Хай мені допоможуть ті боги, що в їхніх жилах тече гаряча кров! Згадай, Юпітере, задля Європи ти став биком, кохання оздобило тебе рогами. О всемогутнє кохання, інколи ти обертаєш звірів на людей, а інколи людей на звірів! Ти, Юпітере, з кохання до Леди ставав і лебедем. О всевладнє кохання, ти довело до того, що бог став мало не гусаком! Перший гріх зробив із тебе бидло — о Юпітере, який тваринний, брудний гріх! — а другий зрівняв тебе з гусьми й курми — ти тільки подумай, Юпітере, який це дурний гріх! Коли вже кохання спонукає богів на такі витівки, то що казати про нас, бідолашних людей? Ось і я став віндзорським оленем, мабуть, найгладшим у цьому лісі. О Юпітере, остуди мою пристрасть, а то я не винен буду, коли з мене витопиться все моє сало. Хтось сюди йде. Може, моя оленяця?

Входять пані Пейдж і пані Форд.

Пані Форд Сер Джоне? Ти тут, мій оленю, мій лісовий краєню?

Фальстаф О моя чорнохвоста оленяця! Нехай з неба ллється дощ із солодкої картоплі, нехай грім гримить на голос «Зелених рукавчиків», нехай сиплеться град із пахучих цукерок і мете цукрова хурделиця, нехай шаленіє буря пристрастей, я не боюся, бо знайду тут сховок!

(Обнімає пані Форд)

Пані Форд Коханий, зі мною прийшла пані Пейдж.

Фальстаф Ну, то поділіть мене, мов украденого оленя, кож-на беріть по стегнові. Собі я залишу порібрину, лопатки віддам лісникові, а роги подарую вашим чоловікам. Схожий я на лісового духа? Чи так я говорю, як мисливець Герн? Ну, цього разу Купідон виявився чесним хлопцем, надумав винагородити мене за все. Хай я не буду лісовим духом, коли я не радий вам усім серцем!

З-за лаштунків чути гомін.

Пані Пейдж Що там за гомін?

Пані Форд Господи, прости нас грішних!

Фальстаф Що це може бути?

Пані Форд
і пані Пейдж } Тікаймо, тікаймо!

Втікаюгь.

Фальстаф Мабуть, сам чорт не хоче, щоб я вчинив гріх, боїться, щоб на моєму салі не спеклося все пекло. А то б нізащо не ставав мені на заваді!

Входять *Еванс*, перебраний на сатира, *феї* та *ельфи* зі свічками на голові, серед них *Анна Пейдж*, одягнена як цариця *фей*, і *Пістоль*, одягнений як *домовик*.

Анна Феї зелені, білі і чорні,
Вийдіть із п'їтьми, духи моторні,
Місяця доньки, пасерби долі,
Нині роботи для вас є доволі.
Хай домовик вам накази за мене дає.

Пістоль З ельфів почну я. Виконуйте кожен своє!
В комин цвіркун хай залазить до *віндзорських*
кухонь

І, як побачить де бруд чи невимитий кухоль,
То хай служниць там нещадно щипає і чубить.
Наша цариця такого нехлюїства не любить!

Фальстаф Це феї! Хто до них озветься, той пропав.
Хоч ляжу й відвернусь від їх страшних забав.
(*Лягає долілиць на землю*)

Еванс А де *Перлинка*? Є? Лети, небого,
Й дівчатам тим, що помолилиш богу,
Навій невинні тихомирні шни,
Хай шплять, як діти, шолодко вони.
А тих, хто помолитишя жабуде,
Щипай жа руки, шпину, боки, груди!

Анна Не гайтесь, ельфи! До роботи шпарко!
У замок *Віндзорський* полиньте парком,
Наповніть щастям всі його покої.
Хай радість в нього потече рікою,
Хай він стоїть віки в красі погідній,
Господаря уславленого гідний.
Натріть бальзамом орденські стільці,
Щоб тлін не зачепив святині ці.
Щоб на шиті, нагруднику й шоломі
Не стерся герб ніколи в тому домі.

Ви ж, феї лугові, кружка ставайте,
Як в ордені Підв'язки, і співайте
Пісень веселих. А в кружку трава
Хай вруном зеленіє. І слова
«Noni soit qui mal у pense»* по ній
Квітками виписить у барві весняній,
Як їх виписують сапфіром і рубіном
У рицарів Підв'язки під коліном.
Адже квітки для вас — всього основа,
І їхня мова — це і ваша мова.
Але спочатку інша настанова:
До першої танцюймо коло дуба.

Еванс У коло, феї! Вшім, котрим ж ваш любя
Рожвага ця, натішитиш я дам.
Хай швітляки до танцю швітять нам.
Та що че? Людським духом чути! Пробі!

Фальстаф Бсже, врятуй мене від цього валлійського духа,
а то він зробить із мене скибку сиру!

Пістоль Де той хробак, проклятий ще в утробі?

Анна Ми іспит зробимо йому вогнем:
Як серцем чистий він, то омине
Його все полум'я. А грішне тіло
Влече, щоб більш грішити не кортіло.

Пістоль Берімось.

Еванс Чи жапалиться колода?

Печуть Фальстафа свічками.

Фальстаф Ой, ой, ой!

Анна Його пече! Спіймався, гріховода!
У коло, феї! Пісню починайте
Й скубійть його, штовхайте і щипайте!

Феї Сором хтивому гульвісі,
Що гріха шукає в лісі,
Своє серце блудом гріє,
Від бажань нечистих мліє.
Хіть у ньому колобродить,
На ганебний шлях заводить

---

* Хай буде соромно тому, хто про це погано подумає (*фр.*) — девіз англійського ордену Підв'язки.

Тіло й душу. Тож за кару
Даймо грішникові жару!
Будем торсати його, пекти й щипати,
Поки місяць і зірки почнуть згасати.

Співаючи, феї щипають Фальстафа. Тим часом доктор Каюс підходить з одного боку й забирає фею в зеленому. Нікчем підходить з другого боку й забирає фею в білому. Підходить Фентон і забирає Анну Пейдж. З-за лаштунків долинає голос мисливського рога, феї розбігаються. Фальстаф підводиться і хоче втекти.

Входять Пейдж, Форд, пані Пейдж і пані Форд.

Пейдж Дарма втікаєте, застукали ми вас.
Що, перебралися мисливцем Герном?

Пані Пейдж Пора кінчати жарт наш. Ну, сер Джоне,
Як віндзорські жінки вам? До вподоби?
І чи не краще роги ці носити
У лісі, ніж у місті, у родині?

Форд То як, сер, хто з нас виявився рогоносцем? Га?
Помилуйте, пане Хорте: перед вами крутій Фальстаф, гидотний
рогоносець! Ось його роги, пане Хорте! Він зазіхав на Фордову жінку
й гроші, а скористався лише його кошом на білизну, палицею
та ще двадцятьма фунтами золотом, які, проте, він змушений буде
повернути, бо в заставу за них, пане Хорте, в нього забрано коней.

Пані Форд Нам з вами не щастило, сер Джоне, жодне наше
побачення не вдалося. Я ніколи більше не візьму вас у коханці, але
завжди вважатиму своїм оленем.

Фальстаф Я починаю здогадуватися, що з мене зробили
осла.

Форд Не тільки осла, а й вола. Он у вас на голові до-
каз цьому.

Фальстаф То це були не феї? Я кілька разів ловив себе на
думці, що це таки не вони, та нечисте сумління потьмарило мені
розум, і я, всупереч здоровому глуздові, повірив у цей нікчемний
балаган, у цих удаваних феї! Ось як розумна людина може поши-
тися в дурні, коли на думці в неї не те, що треба!

Еванс Шер Джоне, моліться гошподу богу і киньте свої
гріховні думки, тоді феї не нападуть на ваш.

Форд Добре сказано, велебний сатире!

Еванс А вам би я порадив кинути швої ревності.

Форд Я ніколи більше не ревнуватиму своєї дружини,
хіба що як ви освідчитесь їй у коханні поправною мовою.

Фальстаф Невже мій мозок так висох на сонці, що не здатен відрізнити правди від такої незугарної вигадки? Щоб мене загнуждав валлійський цап! Щоб мене вкоронували ковпаком блазня валлійського! Ще трохи, і я вдаюся шматком валлійського сиру!

Еванс Ширю ж шалом не їдять, а у вашому череві — шаме шало.

Фальстаф Дочекатися, щоб тебе ображала людина, яка так калічить твою рідну мову! Вже цього самого досить, щоб відбити охоту до гульок і нічних походеньок у цілому королівстві.

Пані Пейдж А тепер скажіть, сер Джоне, невже ви думали, що, якби ми навіть забули про сором і подружню честь, якби навіть здалися на підступи диявола, то віддали б свої серця такому, як ви?

Форд Такому начиненому салом кендюхові! Такому лантухові з ключчям!

Пані Пейдж Такому надутому капшукові!

Пейдж Старому, холодному, геть струхлявілому!

Форд Злісному, як сатана, обмовникові!

Пейдж Убогому, як Йов!

Форд І лихому, як його жінка!

Еванс Рабові рожпушти й обжерливошті, шлизькому на язик блюжнірові, що кишне у вині й тоне в меду!

Фальстаф Що ж, смійтеся з мене, знущайтеся. Ваша взяла. Мене покладено на лопатки. Я навіть не можу втерти носа цій валлійській ганчірці. Сама глупота ставить мені хрест. Робіть зі мною, що вам заманеться.

Форд Я скажу, що ми з вами зробимо. Поведемо вас, сер, у Віндзор до такого собі пана Хорта, в якого ви видурили чимало грошей, обіцяючи за те звести його з дружиною пана Форда. Доведеться вам віддати йому гроші. Ви багато чого витерпіли останім часом, але це для вас буде найтяжча кара.

Пейдж Не журіться, рицарю. Я вас запрошую до себе на вечерю, і там ви матимете нагоду посміятися з моєї дружини так, як тепер вона сміється з вас. Скажіть їй, що пан Нікчем шойно одружився з її дочкою!

Пані Пейдж

(убік)

Доктор з дружиною сумніваються в цьому. Якщо Анна Пейдж — моя дочка, то тепер вона дружина доктора Каюса.

Входить Нікчем.

Нікчем Де ви, татусю Пейдже? Ой-ой-ой!

Пейдж Що таке, синку? Що сталося? Ти все владнав?

Нікчем Ще б пак! Я роздзвоню на цілий Глостершір, як я все владнав! Хай мене повісять, коли не роздзвоню.

Пейдж Та що сталося, синку?

Нікчем Я подався в Ітон вінчатися з Анною Пейдж, а виявилось, що то незграбний лобуряка. Якби це було не в церкві, то або я налупцював би його, або він мене. Я гадав, що везу Анну Пейдж, щоб мені з цього місця не зійти, а виявилось, що то син листоноші!

Пейдж Отуди к бісу! Виходить, ти помилився?

Нікчем А ви як гадали? Мабуть, помилився, коли на хлопця подумав, що то дівчина. Навіть якби нас повінчали, він мені не потрібен, хоч і нап'яв на себе жіноче вбрання.

Пейдж Ти сам винен. Я ж казав тобі, що Анна буде в білій сукні!

Нікчем А я й підійшов до тієї, що була в білій сукні. Гукнув їй: «Цить!», і вона відповіла мені: «Тс-с!», як ми й домовилися з Анною. Та однаково виявилось, що то не Анна, а син листоноші.

Пані Пейдж Любий Джордже, я тобі скажу правду, тільки не гнівайся на мене. Я дізналася про твій намір і вбрала Анну в зелене. Тепер вона в церкві, вінчається з доктором Каюсом.

Входить Каюс.

Каюс Де пані Пейдж? Шорт, мене обдурили! Я одружився з garson, з хлопцем, un rayon! Із селюком! Шорт! То був не Анна, шорт! Мене обдурили!

Пані Пейдж Як? Хіба ви забрали не ту, що була в зеленому?

Каюс Ту, але то був хлопець, шорт! Я переверну догори нога весь Віндзор, шорт!

(Виходить)

Форд Дивно! Кому ж припала справжня Анна?

Пейдж Чує моє серце, що це добром не скінчиться. Гляньте, он іде пан Фентон!

Входять Фентон і Анна.

Що це означає, пане Фентоне?

- Анна* Пробачте, тату, й ви пробачте, мамо!
- Пейдж* Чому не з Нікчемом пішла ти, дочко?
- Пані Пейдж* Чом не з Каюсом, так, як я веліла?
- Фентон* Дозвольте, я за неї відповім.
Ви вразили дочку, скажу вам широ,
Штовхаючи її на шлюб ганебний,
Де не було взаємного кохання.
Ми ж з Анною заручені давно.
Тепер ніяка сила вже не зможе
Нас роз'єднати. Наш зв'язок — священний.
І не кажіть, що це обман, непослух,
Бо гірше всім було б, якби вона,
Із нелюбом вікуючи свій вік,
І вас, і чоловіка проклінала.
- Форд* Не гнівайтесь, бо гнів не допоможе,
Коханням бог і доля поряdkують.
Купують землю, жінки не купують.
- Фальстаф* Я радий: стріли, що летіли в мене,
Дорогою обрали іншу ціль.
- Пейдж* Ну що ж, бажаю, Фентоне, вам щастя.
Миритись треба з тим, чого не зміниш.
- Фальстаф* Вночі полюєш — всякого наловиш.
- Пані Пейдж* Так, годі гніватися. Любий зятю,
Хай бог вам дасть багато днів ясних.
Тепер же всіх я прошу до господи,
Посміємося з себе при каміні.
І ви ходіть, сер Джоне.
- Форд* Так, ходіть.
Вам нині помогли і бог, і чорт:
Звели таки ви Хорта з пані Форд.

Час написання цієї комедії визначали в проміжку між 1597 роком, коли була видана перша частина «Генріха IV» й уперше з'явився Фальстаф, і початком 1602 року, коли була зроблена заявка на перше її видання. Тривалий час шекспірознавці схильні були відносити час створення п'єси до пізнього рубежу і, наприклад, Е. К. Чемберс датував її 1600—1601 роками. Вже після другої світової війни було знайдено документ, який свідчить про постановку комедії 27 квітня 1597 року (в день святого Георгія) у Грінвічі на честь ордена Підв'язки. А це впритул наближає час її написання до раннього рубежу і означає, що вона була створена відразу ж після першої частини «Генріха IV», яка полюбилася глядачам різних суспільних верств, передусім завдяки Фальстафові.

Існує переказ, що комедію «Віндзорські жартівниці» замовила Шекспірові королева Єлизавета, якій сподобався Фальстаф, і вона виявила бажання побачити його ще раз у суто комедійній виставі. У 1702 році Д. Денніс, видаючи свою переробку «Віндзорських жартівниць», повідомляв, що «ця комедія була написана за її (королеви Єлизавети.— Д. Н.) велінням та вказівкою, і вона з таким нетерпінням чекала її появи на сцені, що розпорядилась підготувати виставу за два тижні. Переказ свідчить, що королева, побачивши виставу, лишилася нею дуже задоволена». Про це ж говорить і перший біограф Шекспіра, англійський письменник початку XVIII ст. Н. Роу, уточнюючи при цьому: «Королеві Єлизаветі так сподобався образ Фальстафа в двох частинах «Генріха IV», що вона наказала йому (Шекспірові.— Д. Н.) вивести його в ще одній п'єсі, де він був би закоханим».

За життя Шекспіра комедія «Віндзорські жартівниці» виходила один раз. Це «піратське» Quarto 1602 року, текст якого переповнений грубими спотвореннями й пропусками, зокрема, сцени 1—4 п'ятої дії в ньому випали повністю. Друге окреме видання, Quarto 1619 року, було передруком першого; повний текст комедії, який став канонічним, з'явився в першому зібранні п'єс Шекспіра, Folio 1623 року.

Комедія «Віндзорські жартівниці» позначена яскравою своєрідністю і стоїть дещо відокремлено як від Шекспірових комедій дев'яносто років, так і від «серйозних комедій» чи трагікомедій другого періоду. Безперечно, за характером світобачення вона наближається до комедій першого періоду, але відрізняється від них тим, що це переважно побутова комедія, які має, проте, широкий соціально-історичний зміст. Якщо концепційну основу згаданих комедій становить, за вдалим визначенням Л. Є. Пінського, «життя природи в колізіях особистих почуттів», то у «Віндзорських жартівницях» організуючі колізії мають інший, соціально-побутовий характер. Основний тут не конфлікт природних почуттів і пристрастей з заскорозлими звичаями й інституціями, поняттями й нормами, а своєрідне зіткнення двох світів, феодально-рицарського й буржуазно-міщанського, і разом з тим — двох суспільно-історичних епох. До речі, проблематика, центральна для шекспірівських комедій першого періоду, з'являється у «Віндзорських жартівницях» лише в побічній сюжетній лінії, де йдеться про вибір жениха для Анни

Пейдж і про боротьбу дівчини та її коханого Фентона за одруження, яка увінчується перемогою.

Одне слово, прийшовши в комедію з кращої історичної хроніки, Фальстаф приніс із собою могутній струмінь соціального історизму, включив зміст комедії в широкий контекст суспільно-історичних процесів і перетворень, які відбувалися в шекспірівській Англії.

В радянській науці були піддані справедливій критиці поширені певний час вульгарно-соціологічні інтерпретації образу Фальстафа, що перетворювали його або в завершене втілення феодалізму, який занепадає, або, як писала в 1935 році М. В. Нечкіна, в «найчистіший тип епохи первісного нагромадження», тип, «готовий продати весь свій рицарський обладунок за фунт стерлінгів». Насправді ж це образ великого й багатогранного змісту, породжуваного й іншими аспектами доби Відродження, і змісту глибинно людського. Однак у марксистському шекспірознавстві визнанням цих істин аж ніяк не знімається проблема соціально-історичної природи Фальстафа, необхідність розкриття далеко неоднозначного суспільно-історичного змісту, зфокусованого в цьому образі. На нашу думку, своєрідний шекспірівський реалізм якраз у цьому образі проявився чи не з найбільшою повнотою, до того ж у формах, що наближаються до класичного реалізму XIX ст. з його історизмом і соціальністю.

Слід ще сказати, що в науковій літературі по-різному трактуються співвідношення між Фальстафом із «Генріха IV» і Фальстафом із «Віндзорських жартівниць». Існує думка, що Шекспір переніс Фальстафа з хроніки в комедію, хоч при цьому його образ зазнав значних втрат. Але висловлювалася й така думка, що зв'язок між Фальстафом з «Генріха IV» і Фальстафом з «Віндзорських жартівниць» скоріше номінальний, що це, власне, різні образи. На наш погляд, за образом сера Джона до певної міри зберігається той його зміст, який він має в «Генріху IV», бо без цього поява його в комедії, у світі Фордів і Пейджів, втратила б свій сенс і значення як в очах автора, так і в очах глядачів. Та водночас Фальстаф тут настільки змінений, що справляє враження іншого образу. Неабиякою мірою це пояснюється тим, що тепер він діє в іншому соціальному середовищі і, власне, в іншій епосі (тут маємо в Шекспіра різкі зміщення в часі), коли шальки терезів рішуче схилились на бік буржуазно-міщанського світу, коли «спосіб життя», принципи й цінності цього світу почали стверджуватися як домінуючі. Слід тут нагадати, що К. Маркс і Ф. Енгельс кінець феодального середньовіччя в Англії датували 1485 роком, коли завершилася війна Червоної та Білої троянд і до влади прийшли Тюдори. «Цілком неправильно,— писав англійський вчений-марксист Т. А. Джексон,— розглядати шекспірівський період як період «феодалізму», період, коли «буржуазний світ» був ще тільки майбутнім. Він уже настав... Справжній початок капіталістичної епохи... мав місце за століття до часу творчої діяльності Шекспіра». (Jackson T. A. Marx and Shakespeare.— International literature, 1936, № 2, p. 81).

Одне слово, у «Віндзорських жартівницях» Фальстаф опинився в світі, де утверджуються буржуазні відносини й панівною силою стають гроші. Це розуміє й сам сер Джон, який говорить: «Так, гроші добрі вояки, скрізь проб'ють собі стежку», що не під силу найхоробрішому рицарю. Фальстаф обирає шлях, зако-

номірний для нього, декласованого рицаря, хоч і зв'язаного пуповиною з феодалним світом,— шлях пристосування до нових життєвих умов. П'єса починається дуже характерною й виразною сценою: обравши шлях, Фальстаф розпускає свою ватагу, яка складалася з декласованих елементів, але організована була за феодалним принципом: всі ці Бардольфи, Пойнси, Пістолі служили серу Джону на своєрідних васальних началах. Відпустивши їх на всі вітри й віддаючи служникові однакові любовні послання до міссіс Форд і міссіс Пейдж, Фальстаф проголошує:

Бери, небоже, ти мої листи
Й спрямуй вітрило в золоті краї,
Це ж бидло хай шукає інший хлів.
Навчись Фальстаф хитрощів новітніх
І збагатіє сам на штиб французів.

Королева Єлизавета замовила Шекспірові п'єсу, де бажала побачити закоханого Фальстафа. Але ж для цього героя роль закоханого була б такою ж неприродною, як і роль наставника в моральних чеснотах. Шекспір обрав інший шлях: він показав Фальстафа, який прикидається закоханим, щоб поповнити вічно порожній гаманець. Це було геніальне рішення, яке відповідало не лише духу й характеру героя, але й духу та характеру епохи, давало змогу відтворити нові відносини й колізії тогочасної дійсності. У повній згоді з духом нового часу, відмовившись від попереднього безпечного й розгульного життя «вільного рицаря», Фальстаф вирішує наживати гроші, обманюючи, як йому здавалося, простуватих міщанок та їхніх дубуватих чоловіків.

Однак виявляється, що він погано засвоїв «хитрощі новітні», не зрозумів середовища, в якому хотів пожитися, недооцінив його можливостей. Тобто сер Джон підійшов до віндзорських міщан зі зверхністю й самовпевненістю представника вищого, рицарського стану, а часи ж змінилися... Хіба міг припустити Фальстаф, що для місіс Форд і місіс Пейдж він — «гниле барило», «надутий дурень», якого вони збираються «добре провчити»? Всі плани й наміри Фальстафа кінчаються повним крахом, з нього глузують, його водять за ніс, б'ють палицями і на завершення всього вивертають у річку разом з брудною білизною.

Давно вже помічено, що, порівняно з «Генріхом IV», образ Фальстафа у «Віндзорських жартівницях» якомусь прикладу, утратив свій блиск і певною мірою ефектність. Очевидно, щоб характер повністю проявився, вигравав усіма гранями, він має перебувати у своєму середовищі, своїй стихії. У світі ж віндзорських міщан і нових дворян-джентрі Фальстаф — виходець із іншого світу й епохи, «чужинець», який стає загальним посміховиськом. Як характер, він утрачає повноту й самодостатність, і притаманні йому риси, навіть такі, як гумор і дотепність, виявляються скуто й спорадично, без того розмаху, який захоплює читача. До того ж, зрадивши своєму минулому, «чистому мистецтву» вільного життя, Фальстаф утратив і ті «ренесансні» риси, про які йшлося в післямові до «Генріха IV».

«Віндзорські жартівниці» — єдина комедія Шекспіра, дія якої розгортається лише в буржуазному середовищі і яка має переважно побутовий характер. Усі

представники цього середовища, за винятком хіба що закоханої пари, Анни й Фентона,— суто побутові фігури. Такі, зокрема, подружжя Фордів і Пейджів, які ведуть, так би мовити, добродієсне міщанське існування, вільне від моральних вад, але абсолютно приземлене, повністю зрошене з побутом. Інших же персонажів із цього середовища Шекспір наділяє загострено комічними рисами (М'ялоу, пастор Еванс та інші), які інколи доходять до гротеску (Нікчем, лікар Каюс). В усьому цьому виражено його критичне ставлення до класу, що заявляв про себе як про нового хазяїна життя.

Проте «Віндзорські жартівниці» не є «чистою» побутовою комедією. Знаходили в ній також елементи інших драматичних жанрів, зокрема, остання її дія розігрується в лісі й скидається на феєрію, що змушує згадати «Сон літньої ночі». Та якщо в цьому творі феєрія має «природний» характер і діють у ній духи та інші казкові істоти, то у «Віндзорських жартівницях» феєрія підробна, влаштована ворогами Фальстафа, щоб остаточно розвінчати й осоромити його.

У Росії комедія «Віндзорські жартівниці» стає відома з кінця XVIII ст. У 1786 році Катерина II видала свою вільну переробку комедії під назвою «Вот каково иметь корзинку и белье»; дія в ній була перенесена в Петербург і герої носили російські імена. Протягом XIX ст. з'явилося кілька російських перекладів комедії, які були поширені й на Україні. Є відомості, що в першій половині 90-х років над перекладом комедії працював І. Франко (в нього вона мала назву «Віндзорські куми»), але цей переклад не зберігся. У 1928 році був зроблений скорочений український переклад комедії («Сусідочки з Віндзору») спеціально для театральних вистав. Повний переклад «Віндзорських жартівниць» з'явився 1963 року (перекладач М. Тобілевич). У 1941 році Одеський театр ім. Жовтневої революції здійснив вдалу постановку «Віндзорських кумоньок» (режисер В. Василько) як реалістичної комедії.

ПРИМІТКИ ДО «ВІНДЗОРСЬКИХ ЖАРТІВНИЦЬ»

С. 445. *Зоряна палата* — вищий кримінальний суд в Англії, заснований в XVI ст. Назва походить від того, що стеля зали його засідань була декорована зірками.

...носити чотири везки на своєму гербі... старому горнові личать білі воші. — Гра слів, заснована на їхній співзвучності. Валлієць пастор Еванс не відчуває відмінностей у їх вимові, й це обігрує Шекспір. Тут і далі пастор говорить з сильним валлійським акцентом.

С. 448. *...ви налупцювали мою челядь, убили мого оленя і непрохані вдерлися до хати мого лісника.* — Фальстаф зі своїми челядинцями діє як середньовічний рицар, покладаючись на «закон меча». Грабіжництво було одним з основних джерел прибутку для рицарів.

С. 449. *Скарлет і Джон* — персонажі з англійських народних балад про Робіна Гуда. Скарлет (густочервоний) — натяк на червоний від пияцтва ніс Бардольфа.

С. 450. *Так, ви й тоді говорили латиною...*— Слово «пертурбація» (perturbation), поширене в англійській мові, як і дієслово perturb (потривожити, хвилювати) Нікчем прийняв за латину, якою в добу Відродження освічені люди пересипали свою мову. Цей звичай висміює Шекспір у «Віндзорських жартівничках», де М'ялоу й Еванс уживають калічені латинські слова й вирази.

А мою книжку загадок ти не взяв...— Йдеться про «Книгу веселих загадок», дуже популярну в Англії часів Шекспіра.

С. 453. *Секерсон* — кличка ведмеда, якого спускали з ланцюга в саду поряд з театром «Глобус».

С. 455. *...легіон золотих ангелів.*— Див. примітки до «Генріха IV», частини першої.

С. 456. *Вона, мов та Гвіана, сповнена золота і всякого добра.*— Гвіана — країна в Південній Америці. Шекспір натякає на експедицію В. Роллея до Південної Америки в 1596 році та його розповіді про багатства цього материка.

Пандар — у грецькій міфології спільник троянців, відзначався підступністю.

С. 462. *Ох ти ж, Іроде Іудейський!* — Тут мова про хтивість Ірода, царя Іудеї, відому з Біблії.

Фламандський п'янюга — в часи Шекспіра фламандців вважали в Англії за п'яниць.

С. 463. *...так ліпляться до купи, як сотив псалом із пісенькою про зелені рукавички.*— Комічний контраст між релігійним текстом і грайливою пісенькою.

...стала б велеткою й лягла б під гору Пеліон.— Гора в Греції, що фігурує в міфах про гігантів. За одним із міфів, гіганти намагалися нагромадити гору Оссу на Пеліон (або обидві ці гори на Олімпі), щоб штурмувати житло богів.

С. 464. *...мов Актеон, Здобудете страхітливу оздобу.*— Актеона, героя одного з грецьких міфів, розгнівана богиня Артеміда наділила оленячими рогами. Пістоль натякає, що Форд може стати «рогоносцем», тобто зрадженим чоловіком.

С. 476. *Ескулап (Асклепій)* — бог лікування у грецькій міфології. *...хоробрий Гектор Грецький.*— Перекручено: Гектор — герой троянців, з якими воювали ахейці (греки).

С. 479. *На лужі, де ми квіти рвали, Пташки штівали мадригали...* *На лужі...*— Спів Еванса — мішанина рядків із різних творів: початку вірша К. Марло, рядків із 137 псалма Давида і з англійської народної балади. Тим самим Шекспір вдало передає крайнє збудження Еванса, який чекає поединку.

С. 481. *Ну, хіба я не хитрий політик? Не Макіавеллі?* — Ім'я Н. Макіавеллі, автора політичного трактату «Князь» (1513), стало в Англії часів Шекспіра прозивним. Так називали хитрих і підступних людей, які не зважають на моральні норми.

С. 482. *Ти звик іти за своїм паном, а тепер тобі доведеться бути провідником.*— За звичаями в тогочасному дворянському середовищі, пажі ходили за своїми панами, але йшли попереду знатних дам.

С. 484. *...водиться з розпусним принцом і Пойнсом.*— Йдеться про принца Генрі (див. хроніку «Генріх IV»). Пойнс — супутник принца Генрі в його розвагах.

С. 486. *«Невже ти мій, клейноде райський?»*— Початок однієї з поезій англійського ренесансного поета Ф. Сіднея (1534—1586).

С. 498. *Етна* — вулкан в Сіцилії.

С. 499. *А ось і його вчитель іде.*— Функції вчителя в тогочасних англійських «граматичних школах» виконували пастори. Далі — урок латини з коментарями міссіс Спритлі.

С. 508. *Пане, німці просять трьох коней. Завтра до двору має бути сам герцог.*— Ця несподівана й сюжетно невмотивована поява німецького герцога пов'язана з дійсним епізодом: у 1597 році до королеви Єлизавети, яка любила проводити час у Віндзорі, приїздив якийсь німецький герцог, але швидко залишив королівський двір. Його приїзд породив у місцевого населення розповіді анекдотичного характеру, які й відбилися в сценах 3 і 5 четвертої дії комедії.

С. 513. *...зникли, мов три німецькі чорти, три доктори Фаусти.*— Німецька легенда про доктора Фауста стала відома в тогочасній Англії завдяки «Трагічній історії доктора Фауста» (1589) К. Марло.

С. 517. *Голіаф* — біблійний велетень, проти якого юний Давид виступив з пращею в руках. Хвалькуватий Фальстаф заявляє у своєму стилі, що він наважився б виступити з ткацьким валиком, власне, з палицею в руках.

С. 518. *Сатур* — у грецькій міфології лісове божество нижчого рангу, демон родючості. Зображали його товстим і хтивим, часто напідпитку.

С. 519. *Згадай, Юпітере, задля Європи ти став биком, кохання оздобило тебе рогами.*— Див. примітку до стор. 281.

Леда — в грецькому міфі дочка етолійського царя Фестія, яку Зевс звабив, обернувшись лебедем.

Нехай з неба летється дощ із солодкої картоплі.— Картоплю в той час вважали збудливим засобом.

С. 520. *Не гайтесь, ельфи! До роботи шпарко! У замок Віндзорський полиньте парком, Наповність щастям всі його покої.*— Віндзорський замок — замок королівський, де часто бувала королева Єлизавета. Тут Шекспір вплітає в текст твору славослів'я Єлизаветі, замовниці комедії «Віндзорські жартівниці».

Дмитро НАЛИВАЙКО